Informativno-političko glasilo

Bunjevačke Novine

www.bunjevci.net

Subatica, novembar 2022. - Godina XVIII - Broj 209 - Cena: 50 dinara

U nedilju, 13. novembra, biće održani izbori za nacionalne savite nacionalni manjina u Srbiji

Iskoristite vaše glasačko pravo i učestvujte u izboru Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine

ISSN 1451-2505

9 771451 250009

Bunjevački Nacionalni Savet

Национални савет буњевачке националне мањине
Nacionalni savet bunjevačke nacionalne manjine
National Council of the Bunjevac Ethnic Minority

Slušajte radio emisije na bunjevačkom jeziku

„Bunjevačka rič"

Radio Subatica (104,4 MHz) nediljom od 9,30 sati

„Subatica na bunjevačkom"

Radio Subatica (104,4 MHz) subotom od 9,45 sati

„Radio Spektar"

Treći program Radio Novog Sada (100 MHz) petkom od 14,15 sati

Slušajte „Bunjevački radio"

www.boc.rs

Gledajte TV emisiju na bunjevačkom jeziku

„Spektar"

Radio-televizija Vojvodine, drugi program, nediljom od 17,30 sati

Pratite nas na internetu

www.bunjevci.net

Bunjevački nacionalni praznici:

2. februar, ***Dan Velikog prela***

23. februar, ***Dan izbora prvog Nacionalnog savita***

15. avgust, ***Dan Dužijance***

25. novembar, ***Dan Velike narodne skupštine Srba, Bunjevaca i ostali Slovena***

PODVIKUJE BUNJEVAČKA VILA

PODVIKUJE BUNJEVAČKA VILA
IZ OBLAKA RAŠIRILA KRILA,
OJ BUNJEVČE PROBUDI SE SADA
STAREŠINO SUBATICE GRADA.

MENE MATI UČILA PIVATI
PIVAJ SINE DA BUNJEVCI ŽIVE,
NEK NAM ŽIVI NAŠA MILA BAČKA,
TAMBURICA, PISMA BUNJEVAČKA.

NE ZOVEMO SAMO BOGATAŠE
VEĆ I DRUGE STANOVNIKE NAŠE,
JA SAM SINAK SUBATICE GRADA
NE DAM VIŠE DA MOJ NAROD STRADA.

BUNJEVAČKA SVEČANA PISMA

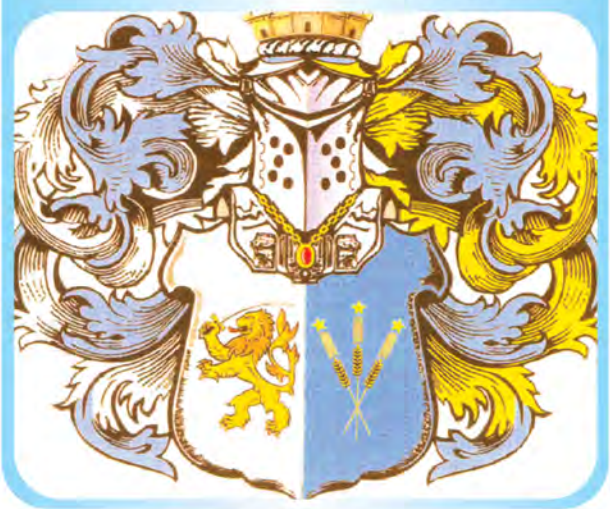

OSNIVANJE I FUNKCIONISANJE NIU „BUNJEVAČKOG INFORMATIVNOG CENTRA" POMOGLI

MINISTARSTVO KULTURE REPUBLIKE SRBIJE

POKRAJINSKI SEKRETARIJAT ZA INFORMACIJE AUTONOMNE POKRAJINE VOJVODINA

Informativno-političko glasilo
BN Bunjevačke Novine

Informativno-političko glasilo bunjevačke nacionalne manjine
Godina XVIII Broj 209
Novembar 2022.
Cina 50 dinara
Izlazi prve nedilje u misecu

Izdavač:
NIU „BUNJEVAČKI INFORMATIVNI CENTAR" - Subatica

Osnivač izdavača:
NACIONALNI SAVET BUNJEVAČKE NACIONALNE MANJINE

Direktor NIU „BIC":
Boris Bajić

Glavni i odgovorni urednik „Bunjevački novina":
Nikola Stantić

Redakcija:
Nikola Stantić (novinar i lektor)
Ksenija Stojičić (gradska hronika)
Tamara Babić (kultura)
Siniša Tikvicki (on-line izdanje)

Stalni saradnici:
Ana Vojnić Kortmiš, Nikola Ostrogonac, Eva Kovač Pečkai

Tehnički urednik:
Nikola Stantić

Fotografija:
Nikola Stantić

Naslovna strana:
Izbori za nacionalne savite

Adresa:
Trg cara Jovana Nenada 15/2,
24000 Subatica
Telefon/fax: 024 523-505
e-mail: bic@bunjevci.net

Štampa:
Rotografika Subatica

Tiraž:
1.000

Dizajn:
Studio Trid Beograd

Distribucija:
„Press international" - Novi Sad,
„Centrosinergija" d.o.o. Novi Beograd

List je upisan u Registar javnih glasila Agencije za privredne registre Republike Srbije pod registarskim brojem: NV000430
COBISS SR-ID 133482759

CIP - Katalogizacija u publikaciji Biblioteka Matice srpske, Novi Sad
659.3(=862)

Rič urednika

Poštivana čeljadi,

U nedilju, 13. novembra, biće održani izbori za nacionalne savite nacionalni manjina u Srbiji. Med savitima koji će nov saziv dobit na osnovu neposridni izbora biće i Nacionalni savit bunjevačke nacionalne manjine.

Republička izborna komisija je proglasila tri izborne liste za izbor NSBNM, a na onima koji su upisani u poseban birački spisak bunjevačke nacionalne manjine je da izaberu one koji će ji pridstavljat u narednom mandatu.

I u ovom broju „Bunjevački novina" smo se trudili pripravit materijal o izborima tako da poštivamo objektivnost i neutralnost. Tako smo svakoj listi dali priliku da se na dvi strane pridstavi našim čitaocima, kroz poruke, program i plan rada. Liste smo pridstavljali redom kako su proglašene od strane Republičke izborne komisije.

Iz „Bunjevački novina" svakako nećemo „navijat" za bilo koju od tri liste, na nama je samo da vam pridstavimo liste, njeve programe i pridstavnike, te da vam eventualno na taj način pomognemo oko izbora kome ćete dat glas. Ono što možemo, jeste da vas pozovemo da na izbore izađete. Iskoristite vaše glasačko pravo i izaberite svoje pridstavnike u Nacionalnom savitu bunjevačke nacionalne manjine.

Brez obzira na izborne rezultate, novembar nam donosi obilužavanje Nacionalnog praznika Bunjevaca - „Dana Velike narodne skupštine Srba, Bunjevaca i ostali Slovena". Prema najavama, svečana akademija će bit održana u četvrtak, 24. novembra, u „Bunjevačkoj matici". Čeka nas još jedan tradicionalni program - „Bal za Svetu Katu" u organizaciji BKC „Bajmak", u subatu, 26. novembra, u Bajmaku.

Strana 17

Strana 18

Strana 19

Strana 21

Strana 22

Strana 23

Sadržaj

4-9
Pridstavljanje izborni lista za izbore za NSBNM
10
Jedni čestitaje, drugi pitaje
16
Dobar primer zaštite manjinski jezika
17
Tabla na četri jezika
18
Povratak napisani
19
Potvrda kontinuiteta od 400 godina
21
Lipa „Jesenja čarolija"
22
Kad dica pomažu dici
23
Od snova se ne odustaje

Ako i vi želite da vam poštaš svakog prvog u misecu donese „Bunjevačke novine" pritplatite se na nji.
Godišnja pritplata je 600 dinara (sa ptt troškovima).
Platit možete na naš tekući račun: 200-2642360101825-19 (Poštanska štedionica)
sa naznakom za pritplatu.
Godišnja pritplata za inostranstvo je 20 evra.
Posli uplate nazovite nas kako bi upisali vašu kućnu adresu: 024 523-505

PRIDSTAVLJANJE LISTA ZA IZBORE ZA NACIONALNI SAVIT BUNJEVAČKE NACIONALNE MANJINE

„Bunjevci za Subaticu i svoja prava – zajedno! Tamara Babić”

Brez Bunjevačkog nacionalnog savita nema bunjevačke nacionalne zajednice. Zato je od posebne važnosti ko će bit u Nacionalnom savitu bunjevačke nacionalne manjine.

U Savitu moraje bit ljudi koji su do sad radili i koji i sad rade za interese Bunjevaca.

Svi kandidati sa liste 1 „Bunjevci za Subaticu i svoja prava – zajedno! Tamara Babić” su osobe koje dobro poznate kroz rad svoji udruženja. Oni su do sad radili i ostvarili sve postignute rezultate u očuvanju kulture i tradicije, u upotribi bunjevačkog jezika i u obrazovanju.

Nov sastav Savita mora se na prvom mistu zalagat za očuvanje identiteta, nigovanje bunjevačkog jezika i svoji nacionalni prava. Zalagaćemo se da se u još većoj miri prezentuje kulturna baština Bunjevaca, da se razvija informisanje na bunjevačkom jeziku, da se unapridi oblast obrazovanja, ko i oblast službene upotribe jezika i pisma.

Mora se obezbedit od strane nadležni, prija svega lokalne vlasti u Subatici, da se za bunjevačku zajednicu odrede prostorije i da se obezbede i svi potribni uslovi za rad, baš ko što to imaje sve druge nacionalne zajednice.

Posebno ćemo vodit borbu i podsićat na zahtiv kojeg je prija više od pet godina postavio Savez bački Bunjevaca, a po kojem do sad vlast u državi nije uradila ništa – da se sramna naredba iz 1945. godine okarakteriše ko akt asimilacije.

TAMARA BABIĆ – UG „Bunjevačka kasina”; vokalni solista bunjevački pisama; Čuvari bunjevačkog muzičkog stvaralaštva; Božićno-novogodišnji koncert „Duhom ljubavi”; Festival bunjevačkog narodnog stvaralaštva; Panel konferencija „Usmeno narodno blago, običaji i tradicija bački Bunjevaca”, Radionice narodni rukotvorina; Radio emisija „Bunjevačka rič”

Kata Kuntić

KUD „Bunjevka”; Festival bunjevačkog narodnog stvaralaštva; Panel konferencija „Usmeno, narodno blago, običaji i tradicija bački Bunjevaca”; Tradicionalne uskršnje i božićne izložbe; Dvanajst pozorišni pridstava

Bunjevački media centar Sombor; Mladi Bunjevci u Somboru; novinarska sekcija na bunjevačkom jeziku; Bunjevci u Somboru – video reportaže

Stanislava Lutkić

Nastavnik predmeta bunjevački jezik sa elementima nacionalne kulture u protekli šesnajst godina u Subatici

Dragan Kopunović

Boris Bajić

Udruženje građana „Bunjevački omladinski centar”; „Bunjevački radio”; „Bocko” list za mlade na bunjevačkom jeziku; Dičije radionice

Ksenija Stojičić

Bunjevački media centar Subatica; Radio emisija na „Bunjevačkom radiju” i „Radio Subatici” – „Subatica na bunjevačkom”

Bunjevački media centar Subatica; Mladi novinar lista za mlade na bunjevačkom jeziku „Bocko”; TV emisije „Veče sa Denisom”

Denis V. Šimokov

Student istorije na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu; „Bunjevačka kuća” Novi Sad; Mladi novinar lista za mlade na bunjevačkom jeziku „Bocko”

Ivona Balažević

Stela Bukvić

KUD „Bunjevka”; Amaterski dramski glumac u dvanajst pozorišni pridstava; Monodrama „Vita Đanina”; Izvođač bunjevački groktalica; recitator na bunjevačkom jeziku

Marijana Kuntić

Udruženje kolekcionara „Etno kuća Kuntić”; Stalne muzejske etno-postavke; Program „Čuvari tradicije”; Tradicionalni program „Noć muzeja”

Bunjevački kulturni centar Novi Sad; Dani bunjevačke kulture u Novom Sadu; Dužijanca u Novom Sadu; „Bunjevačka kuća” u Novom Sadu

Mirko Bajić

Udruženje građana „Bunjevci – Ljutovo”, Mirgeš; Pokladni običaj „Maska svatovi”; „Siroti bal” – tradicionalno okupljanje; Ris u Mirgešu; Polivači u Mirgešu

Petar Ivković Corda

Nuz nas su još i:

Siniša Tikvicki
Branko Cvijan
Slobodan Kovačević
Stanislava Babić
Marija Buljovčić
Franjo Šarčević
Dragutin Korponaić

PRIDSTAVLJANJE LISTA ZA IZBORE ZA NACIONALNI SAVIT BUNJEVAČKE NACIONALNE MANJINE

„Složno za Bunjevce – dr Suzana Kujundžić Ostojić”

Listu broj 2. „Složno za Bunjevce – dr Suzana Kujundžić Ostojić” čine kandidati iz Subatice i Sombora, koje podržava 11 bunjevački udruženja: UK „Centar za kulturu Bunjevaca” Subatica, UG „Bunjevačka matica”, UG „Bunjevačko kolo” Sombor, UG „Bunjevci” Novi Sad, Bunjevački edukativni i straživački centar „Ambrozije Šarčević” Subatica, UG „Bunjevačka vila” Mala Bosna, KUDŽ „Bratstvo, KUD „Aleksandrovo” i Fondacija „Mijo Mandić”.

Virujemo da samo složan rad svi Bunjevaca u slidećem mandatu mož doprinet jačem i bržem napritku naše zajednice.

Tokom prošlog mandata, mi smo uradili velike stvari: završili izdanja „Bunjevački ričnik”, „Gramatika bunjevačkog jezika”, uveden je bunjevački jezik ko službeni u Varoši Subatici i skoro dvi godine privode se svi zvanični dokumenti na našem jeziku, napisani su Planovi i programi za Bunjevački jezik sa elementima nacionalne kulture i nakon odobrenja Ministarstva prosvite, nauke i tehnološkog razvoja ovaj predmet je uveden u sve sridnje škule u Subatici, urađeni su udžbenici za osnovnu škulu, pokrenuto naučno istraživanje o istoriji Bunjevaca iz kojeg je proizašla knjiga „Četri vika od prvog pomena bunjevačkog imena u Bačkoj”, istraženi su dokumenti u vezi sa naredbom iz 1945. a knjiga „Bunjevci u procepu stvaranja identiteta” je privedena i na engleski jezik, pokrenut je projekat „Virtuelni muzej bački Bunjevaca”, izdata je i knjiga o „Bunjevačkim groktalicama”. U slidećem mandatu približićemo kulturu našem svitu, u njevim misnim zajednicama, di bi pokrenili druženja, okupljanja. Med nama su oni koji su za svoja dila na zaštiti kulture i tradicije dobili najviše subatičko priznanje „Pro urbe”. Dok je UG „Bunjevačko kolo” iz Sombora nagrađeno od svoje Varoši za rad na kulturi i tradiciji Bunjevaca. Podsićamo, da se nikad ne zaboravi, da su med nama i oni koji su najzaslužniji što je naša nacionalna manjina ponovo priznata u Republiki Srbiji.

Već tri decenije mi radimo na zaštiti kulturne baštine, prija svega Dužijance, al i ostali bunjevački običaja, a u poslidnji dvanajst godina u saradnji s Centrom za zaštitu kulturne nematerijalne baštine iz Beograda. Organizovali smo i organizovaćemo proslave svi nacionalni praznika, brojne izložbe, manifestacije, a kulturu Bunjevaca ćemo podignit na još viši nivo.

Sve četri godine zadržan je broj đaka koji uče Bunjevački jezik sa elementima nacionalne kulture, i organizovane su ekskurzije, radionice, „Dičija nedilja” i takmičenje recitatora „Volim bunjevački”. Podržali smo Bunjevce u Mađarskoj, kroz organizovan kulturni život, kroz prezentaciju „Istorija bunjevačkog jezika” i privedenu na mađarski jezik ko i urađeno naučno istraživanje i odštampano u knjigi „Bunjevci - „Bunjevci – odabrani tekstovi iz mađarske stručne literature o istoriji, naseljavanju i etnologiji Bunjevaca od prve polovine 19. veka do 1918. godine”.

Sve ovo pratili su mediji na bunjevačkom i informisali.

Znamo, možemo i oćemo da u narednom mandatu uradimo još više za našu zajednicu i zato nam triba podrška Bunjevaka i Bunjevaca.

Iduće godine je 20 godine od postojanja BNS-a, sve osnove za jak napridak su ostvarene. Sad triba ić dalje i mi imamo velike planove: Otvorićemo našu „Bunjevačku kuću” u koju će bit dobrodošo svaki naš pripadnik, u kojoj će bit mista za sastanke Nacionalnog savita, njegovi odbora, za rad Centra za kulturu Bunjevaca i za čuvanje bunjevački izdanja, nošnji, predmeta potribni za obilužavanje naši manifestacija i praznika.

Otvorićemo i Lektorat za bunjevački jezik, di će se usavršavat bunjevački jezik i di će izučavat svi koji žele i svi kojima je on potriban – od pridavača bunjevačkog jezika, oni koji ga koriste u bunjevačkim medijima i svim drugim javnim sferama.

Boričemo se i uložiti znatne napore da izborni predmet Bunjevački jezik, kultura i istorija budu uvedeni i u Subatici na Višoj pedagoškoj škuli, smer vaspitač i učitelj, kako bi imali škulovane pridavače bunjevačkog jezika.

Zalagaćemo se i za uvođenje bunjevačkog jezika u vrtiće, jel mislimo da će se jezik tako najlakše usvojit, a na taj način i sačuvat. Nastavićemo radit na pisanju bunjevački udžbenika za sridnje škule, u izradi „Bunjevačkog pravopisa” i rad na „Bunjevačkoj istoriji”.

Naredba iz 1945. godine još uvik je iznad nas ko taman oblak, i prati nas u radu i napritku, zato ćemo se i dalje trudit da bude javno okarakterisana ko akt asimilacije Bunjevaca.

Radićemo i na osnivanju „Bunjevačke zadruge”, koja bi okupila sve one koji se bave poljoprivridom, stočarstvom, al i starim zanatima i rukotvorinama.

Formiraćemo i radne timove za mlade, jel brez nji nema budućnosti za našu zajednicu, ko i radni tim za žene, te zaštitu stari lica.

Složno i sa srcom radićemo za svoj narod, ko što smo i do sad radili, mi kandidati liste br. 2!

Poštivana čeljadi,

U proteklom mandatu obavili smo najvažnije poslove:

- Bunjevački jezik je uveden ko službeni u Varoši Subatici
- završen je „Bunjevački ričnik“
- „Bunjevačka gramatika“
- udžbenici za bunjevački jezik za osnovne škule
- Bunjevački jezik sa elementima nacionalne kulture uveden je i u sridnje škule
- Pokrenili smo veliko naučno istraživanje o bunjevačkoj istoriji, istraživanje arhiva u zemlji i svitu, di god ima Bunjevaca
- Formiran Centar za kulturu Bunjevaca i organizovani svi nacionalni praznici, ko i Dužijanca koja se proslavlja na Trgu u Subatici i brojne druge manifestacije i izložbe
- Bunjevcima u Mađarskoj smo davali podršku za sve njeve manifestacije u cilju očuvanja bunjevačkog identiteta

Poštivana čeljadi,

Znamo, možemo i oćemo ić naprid, zato nam triba vaša podrška.

U ovom mandatu uradićemo:

- Otvaranje Bunjevačke kuće
- Otvaranje Lektorata za bunjevački jezik
- Ukidanje Naredbe iz 1945. godine
- Završetak „Bunjevačkog pravopisa“
- Završetak „Bunjevačke istorije“
- Nastavak rada na bunjevačkim udžbenicima za sridnju škulu
- Otvaranje grupa u vrtićima na bunjevačkom jeziku
- Formiranje Bunjevačke zadruge – za sve naše poljoprivridnike, stare zanate, rukotvorine...
- Formiranje radni timova za unapriđenje prava: dice, žena, omladine i stari

2

Složno za Bunjevce

dr Suzana Kujundžić Ostojić

13.11.2022.

Na popisu stanovništva 2022. godine slobodni i s ponosom kaži:

Nacionalna pripadnost: Bunjevac / Bunjevka
Maternji jezik: bunjevački

Za napridak i budućnost, i ti nam tribaš!

Da složno i sa srcom radimo za svoj narod !

PRIDSTAVLJANJE LISTA ZA IZBORE ZA NACIONALNI SAVIT BUNJEVAČKE NACIONALNE MANJINE

„Bunjevci Sombor – Svi u jednom kolu”

Naši saradnici su aktivisti-volonteri, simpatizeri iz najaktivniji seoski udruženja. Njevim radom, upornošću i stvaralačkim duhom mnogi događaji su iz bogatog bunjevačkog kulturnog nasliđa ugledali svitlost sadašnjeg vrimena. Božićnjak, priskakanje vatre na Svetog Ivana Cvitnjaka, pletenje vinaca od ivanjskog cvića, posvećenja žita na Markovo, „Ris”, „Lemeška Dužijanca”, „Dužijanca u Čonoplji”, stvaralaštvo u tehniki slame, slamarske kolonije, „Polivači na Vodeni ponediljak”, čuvena krumpirača na „Bajmačkom bunjevačkom prelu”, Etno festival bunjevački nacionalni ila koji je proglašen za brend Bajmaka, edukativni dokumentarni filmovi o značajnim bunjevačkim ličnostima i događajima, dičije edukativne radionice, radionice za nigovanje božićni običaja... Ovo su samo nabrojane najvažnije aktivnosti naši udruženja, al one nisu jedine. Logično je pitanje – „Zar naš dvadesetogodišnji rad nije toliko vridan da nemamo svoje pridstavnike u Nacionalnom savitu?”

U nastupajućem periodu, nakon stečenog prava službene upotribe bunjevačkog jezika i pisma u varoši Subatica oblast obrazovanja ima poseban značaj. Neophodno je što prija formirat Centar za obrazovanje i službenu upotribu jezika i pisma. Nedostatak kadrova namiće potribu da se posveti posebna pažnja obrazovanju od pridškulskog, osnovnog, sridnjeg i akademskog obrazovanja. Obim zadataka koji pridstoji iz ove oblasi privazilazi trenutno raspoložive mogućnosti Odbora za obrazovanje. Zato je za ovu oblast potriban profesionalni rad, a to se mož ostvarit samo priko Centra za obrazovanje i službenu upotribu jezika i pisma čiji osnivač triba da je Nacionalni savit.

Do sad je najviše aktivnosti bilo u oblasti kulture. Prija više od pet godina od strane Nacionalnog savita formiran je Centar za kulturu Bunjevaca koji koordinira rad 19 bunjevački udruženja, koja svojim amaterskim radom sa više i manje uspiha organizuju rad na očuvanju i nigovanju tradicije i običaja bački Bunjevaca. Nastalo je vrime kad moramo izać iz okvira amaterizma. Nacionalni savit u ovom mandatu triba da kroz prigovore sa Vladom AP Vojvodine nađe rišenje da se Centar za kulturu Bunjevaca priimenuje u Zavod za kulturu Bunjevaca. Tim bismo i mi mogli aplicirat za sridstva iz budžeta APV. Taka prava drugi već odavno koriste i imaje svoja pozorišta, galerije, biblioteke, muzeje, a mi smo i dalje svudak podstanari počev od Nacionalnog savita, Centra za kulturu, NIU „Bunjevački informativni centar”, pa do skoro svi bunjevački udruženja. Živimo i radimo u izuzetno teškim uslovima, opremu i inventar čuvamo po kućama, nismo budžetski korisnici već smo samofinasirajući, ostvarivamo sridstva za svoj rad isključivo iz članarina, eventualni donacija koji je sve manje i iz projekata čija odobrena sridstva su strogo naminska i ne mogu se za druge namine upotribit, osim za projekte. A računi redovno stižu, kako za kiriju, tako i za komunalije, telefon, internet. Tu je i naknada za očuvanje životne sridine, al i knjigovodstvene usluge. Svakog miseca to triba izmirit. Ukinuti su svi konkursi za redovnu dilatnost, a ukinuta je i pomoć udruženjima od strane Nacionalnog savita, te o

ovoj temi u cilju opstanka udruženja u ovim teškim vremenima Nacionalni savit mora vodit brigu i neophodno je iznać mogućnost misečne pomoći udruženjima. Triba sačuvat po svaku cinu ovo što imamo i što smo stekli.

Što se informisanja tiče, u ovoj oblasti je do sad najviše urađeno, al mož još bolje i još više. Imamo emisija na lokalnim televizijama i lokalnom radiju. „Bunjevački informativni centar" dobija sridstva za pisane medije, dok se emisije u elektronskoj realizuju kroz „Bunjevački media centar" kojem je potribna ozbiljna podrška Nacionalnog savita kako bi mogli emitovat emisije „Subatica na bunjevačkom" i „Bunjevačka rič". Triba pojačat i emitovanje na internet mrežama, jel brez dobrog i blagovrimenog informisanja nema napritka bunjevačke nacionalne zajednice.

Kad je rič o službenoj upotribi jezika i pisma koja je uvedena prija dvi godine, otvorena su nova poglavlja u ostvarivanju prava bunjevačke nacionalne zajednice u mnogim oblastima. Triba nastavit s obnavljanjom zahtiva Skupštini Vojvodine da se konačno metne van snaga sramni akt iz 1945. godine čime se stiču pravne mogućnosti za zaustavljanje prisvajanja bunjevačke kulturne baštine, al i imovine. Pošto su nam materijalne i kadrovske mogućnosti ograničene, neophodno je u sklopu formiranja Centra za obrazovanje uvrstit i službenu upotribu jezika i pisma, pošto su ove dvi oblasti međusobno bliske. One se moraje ubrzano razvijat na odgovoran i profesionalan način. Prostor nam je otvoren, a na nama je kako ćemo ga znat iskoristit.

Nacionalni savit u novom sazivu ne mož više radit po starom šablonu, svako od nas ko se kandidovo za misto u Nacionalnom savitu i ko dobije povirenje, mora biti svistan da će morat često i ozbiljno dio svog vrimena posvetit radu u Nacionalnom savitu:

1. Svaki izabrani član Nacionalnog savita po svom opridiljenju triba aktivno učestvovat u radu odbora Nacionalnog savita, da nije samo „glasačka mašina".

2. Sidnice Nacionalnog savita moraje se održavat barem jedared kvartalno, izmed ostalog s obaveznom tačkom dnevnog reda šta je realizovano u tom kvartalu po planu za tekuću godinu iz svi oblasti.

3. Sidnice Nacionalnog savita, odbora, komisija isključivo se moraje vodit na bunjevačkom maternjem jeziku. Kad ga već imamo, moramo ga i poštivat.

4. Nacionalni savit pored Odbora za dijasporu mora oformit i Odbor za virska pitanja i Odbor za naučno-istraživački rad.

Na kraju poštivana čeljadi, ako nas po radu pripoznajete i cinite ono što radimo, izađite na izbore za Bunjevački nacionalni savit, u nedilju, 13. novembra.

VAŠ GLAS JE SPAS
ZA SVE NAS
lista br 3 „Bunjevci Sombor – Svi u jednom kolu"

REAKCIJE NA IZBOR PRIDSIDNIKA DSHV-A NA MISTO MINISTRA ZA LJUDSKA I MANJINSKA PRAVA I DRUŠTVENI DIJALOG

Jedni čestitaje, drugi pitaje

Tomislav Žigmanov i **Aleksandar Olenik** o ministarskoj poziciji lidera Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini - POZIV KOJI JE RIŠIO SVE I RASTURIO KOALICIJU.

Aleksandar Raič

BEOGRAD // Jedno od najveći iznenađenja u sastavu buduće Vlade Srbije svakako je i ime Tomislava Žigmanova, pridsidnika DSHV. Žigmanov, koji će u budućem sazivu Vlade vodit resor za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog, kaže za „Danas" da to šta je kandidat za ministra pridstavlja priznanje za njegov dosadašnji rad i rad njegove stranke.

– To je priznanje za ono što smo stranka i ja lično do sad činili. U pitanju je naša doslidnost u zalaganju za prava hrvatske zajednice u Srbiji. Ta vrsta agende u mom radu i dio moji uvirenja biće i nadalje prisutni i pokušaću da ji ostvarivam i s funkcije ministra u Vladi – ističe Žigmanov za „Danas".

Na pitanje kako je uopšte došlo do tog da postane kandidat za ministra, kad je ne tako davno, baš za „Danas", tvrdio da nije bilo nikaki poziva iz pridsidništva, uprkos tom šta je jasno i javno izrazio želju da participira u vlasti, sagovornik „Danasa" kaže da je tek ovi dana uslidio Vučićov poziv.

– Do razgovora je došlo nedavno kad me je pridsidnik Vučić nazvo i pito dal i dalje postoji raspoloženje da učestvujem u vlasti. Odgovorio sam sa da. Nije bilo uslovljavanja s jedne strane, al ni razgovora eventualno o mistima državni sekretara – zaključiva Žigmanov, koji je na parlamentarne izbore 3. aprila izašo u koaliciji „Vojvođani".

Ta koalicija, kako kaže drugi poslanik koji je izabran na toj listi Aleksandar Olenik, više ne postoji.

– Prihvatanjom ministarskog mista Tomislav Žigmanov je napuštio koaliciju koja više ne postoji. Ova personalna promina neće nikako uticat na našu opozicionu politiku. Poslanička grupa „Evropski regioni" ostaje doslidna opozicija vlasti Aleksandra Vučića. Nastavljamo s političkom borbom koja Srbiju vidi u EU, a prvi korak ka tom je uvođenje sankcija Rusiji – ističe Olenik. ... „DANAS", 24. oktobar 2022. str. 3. (izvod iz novinskog napisa)

Objašnjenje rasturanja koalicije „Vojvođani" našo je za shodno da saopšti samo iznevireni njezin član A. Olenik (iz rusinske zajednice). Ova koalicija je od početka imala tehničko-taktički karakter (korišćenje zakonski pogodnosti za nastup nacionalni manjina u izbornom procesu). Avanzovanjom T. Žigmanova na poziciju u vrvu vlasti Srbije čini se da je postignit balans ustavno-pravnog položaja hrvatske nacionalne manjine u Srbiji i srpske nacionalne manjine u Hrvatskoj. (On je dosad falio integraciju srpske nacionalne manjine u politički sistem Hrvatske, od opštinskog nivoa do učešća u republičkoj Vladi, kritikujuć odsustvo pridstavnika Hrvata na nivou republičke Vlade Srbije). Koliko njegova participacija u Vladi Srbije donosi pomenuti balans, i šta se sad mož očekivat, dal će se on, od opozicionog kritičara minjat u konstruktivnog aktera republičke Vlade, u miri koju ministarstvo zahtiva, el će ostat onaki kako ga kritikuje čeljad iz njegovi redova (vidit Otvoreno pismo kritike...), pokazaće vrime.

Navedeni osnov avanzovanja u političkoj karijeri T. Žigmanova je, sa stanovišta srpskog interesa, virovatno dovoljan razlog – njegovo nominovanje za ministra uklanja formalni povod kritike. Dublja analiza, međutim, ukaziva na postojanje šireg problemskog prostora ministarski obaveza, koje, imajuć u vidu sadržaj ministarskog portfelja – resora za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog – ovog uspišnog političara očekivaje. Zadržimo se samo na „zalaganjima za prava hrvatske zajednice u Srbiji" i na „uvirenjima" koje isti, u gornjoj izjavi, naglašava.

T. Žigmanov u svojim zalaganjima polazi od uvirenja o neophodnosti dovršavanja 1945. godine započetog stvaranja nacionalno jedinstvene i etnički homogene hrvatske zajednice u Srbiji. Slika stvarnosti je drugčija. Etnički posmatrano, većinu čini bačko-subatička populacija Bunjevaca, privržena bunjevačkoj ikavici i tradicionalnoj katoličko-religijskoj kulturi. Manja je populacija sremski Hrvata i bački Šokaca. Pri nacionalnom, interesno-političkom identifikovanju ode se pokazivaje bačko-bunjevačka i sremsko-hrvatska orijentacija. Tokom poslidnje izborne kampanje, nasuprot Žigmanove orijentacije su se jasno ispoljili kroz Otvoreno pismo kritike politike T. Žigmanova subatička grupa https://www.youtube.com/watch?v=KccGzGloaKE&t=5s i kritika Žigmanova na sremskom hrvatskom fokusu https://www.hrvatski-fokus.hr/

Tokom javne rasprave o afirmaciji standardizovanog bunjevačkog jezika u Subatici Žigmanov je animiro kampanju koja je pokazala pozadinu njegove strategije „rišavanja" tzv. bunjevačkog pitanja (osporavanje Bunjevaca „ne-Hrvata" ko autohtonog etniciteta i negiranje bunjevačke nacionalne manjine u Srbiji). http://bunjevci.net/images/stories/Bunjevacki_prigled/Bunjevacki_prigled_10_2021.pdf

U temelju ove strategije je njegovo uvirenje o Bunjevcima ko „umjetnom narodu" i nacionalnoj manjini koju podržavaje konzervativni srpski nacionalisti, kako bi onemogućili opstanak nacionalne manjine Hrvata u Srbiji. U skladu s tim uvirenjom on je priredio politiku koju će, virovatno, nastojat ostvarit ko član Vlade. U intervjuu zagrebačkim „Novostima" T. Žigmanov je izjavio: **„Moji napori ko narodnog poslanika biće usmireni na... rišavanje otvoreni pitanja – od integracije Hrvata u srpsko društvo... do izgradnje pozitivni politika priznanja, što uključiva i pristanak podrške izgradnji tzv. bunjevačke nacije, završavajuć osnivanjom Hrvatskog škulskog centra"**. (Hrvatska riječ, 01.06.2022.).

Taka ekstremna politika teško će se uklopit u agendu srpske stabilizacione Vlade. Triba računat kako bi prihvatanje ove politike za

rezultat imalo pravno-političku likvidacije Bunjevaca ko nacionalne manjine priznate 2009. godine od strane Skupštine Srbije (potvrđivanje Statuta AP Vojvodine) koji bi bio zapažen ko sramota u međunarodnim razmirama. Med domaćom čeljadi (sa izuzetkom DSHV lojalista) teško mož računat na širu podršku take politike. Pitanje je i dal oslonac ove politike, njezin pridlagač mož tražit u podršci hrvatske nacionalne centrale, pa i u svojoj vištini žongliranja na žici izmed srpske i hrvatske nacionalne Scile i Haribde.

Naposlitku, ne možemo zaobać razočarenje našeg naroda, koje izaziva odsustvo javne kritike nastupajućeg odgovornog funkcionera, koji, dugi niz godina i, posebno, u etapi minule izborne kampanje, promoviše svoj neprijateljski stav prema Bunjevcima. Nadamo se i ufamo da povirenje, koje mu je ukazano, računa i s njegovom obavezom zaštite ljudski i manjinski prava Bunjevaca, ko građana Srbije, koji je poštivaje ko svoju matičnu državu.

prof. dr Aleksandar Raič,
pridsidnik Odbora
za nauku Bunjevačke matice

REAKCIJA IZ SAVEZA BAČKIH BUNJEVACA NA PRIDLOG DA TOMISLAV ŽIGMANOV BUDE MINISTAR ZA LJUDSKA I MANJINSKA PRAVA

„Da se ne dovodi u pitanje autohtonost Bunjevaca”

Pridlog da **Tomislav Žigmanov** bude novi ministar za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog u Vladi Republike Srbije izazvo je, izmed ostalog, i reakciju iz Saveza bačkih Bunjevaca. Divaneć na konferenciji za medije **Mirko Bajić**, pridsidnik SBB-a, okarakteriso je ovaj pridlog neprihvatljivim za bunjevačku nacionalnu zajednicu u Srbiji, te je uputio zahtiv da se tako štogod spriči.

– Zahtivamo da se njegovim imenovanjom ne dovodi u pitanje autohtonost bunjevačke nacionalne manjine u Srbiji – kazo je Bajić.

Bajić je podsitio na svojevrimenu izjavu tadašnjeg pridsidnika Srbije **Tomislava Nikolića** da „Država Srbija pripoznaje Bunjevce ko autohton južnoslovenski narod”, te da smatra da se danas svako može u Srbiji slobodno izjasniti o svojoj nacionalnoj pripadnosti, po ličnom osićanju.

– Imenovanje čovika ko što je Tomislav Žigmanov na misto ministra za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog bilo bi ravno donošenju „Naredbe iz 1945. godine” kojom je tad naređeno da Bunjevci ne postoje, i da se imaje smatrat Hrvatima, brez ozbira na ličnu izjavu. Da li je moguće da se na misto ministra koji triba vodit brigu o manjinskim pravima svi pripadnika nacionalni manjina u Srbiji imenuje čovik koji otvoreno negira postojanje jedne nacionalne manjine i tvrdi da neko ko se izjasnio ko Bunjevac nije Bunjevac, neg je Hrvat el kako u žargonu navode „bunjevački Hrvat”? – nastavio je Bajić.

Bajić je, također, istako potribu da se sazove hitna sidnica Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine.

– Tražim podršku od svi članova NSBNM da se zauzme stav o izboru Tomislava Žigmanova na misto ministra. **N. S.**

Saopštenje Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine povodom imenovanja Tomislava Žigmanova za ministra za ljudska i manjinska prava

Nacionalni savit bunjevačke nacionalne manjine izražava duboko povirenje u Ustav i zakone Republike Srbije. Na osnovu isti, Nacionalni savit bunjevačke nacionalne manjine postoji, radi i napriduje već 19 godina, ko autohtona i priznata nacionalna manjina. Podrškom Vlade Republike Srbije, pokrajinski organa, Varoši Subatice i Sombora, bunjevački jezik je uveden ko službeni.

Zbog tog virujemo da ministar Žigmanov neće imat nikake mogućnosti naštetit bunjevačkoj zajednici, što je ranije često izjavljivo u medijima.

Polaganjom zakletve ministar Žigmanov je prizno Ustav i zakone Republike Srbije, a samim tim i bunjevačku nacionalnu manjinu, koja je integralni dio pravnog sistema ove države.

NSBNM nastavlja radit i dalje na zaštiti svi Bunjevki i Bunjevaca i na čuvanju svog nacionalnog identiteta u saradnji sa državnim organima ko i međunarodnim institucijama koje štite prava nacionalni manjina.

NSBNM, pridsidnica
dr Suzana Kujundžić Ostojić

Saopštenje SBB-a povodom saopštenja pridsidnice NSBNM

Iz Saveza bački Bunjevaca stiglo je saopštenje povodom saopštenja dr Suzane Kujundžić Ostojić u ime NSBNM, koje potpisiva Mirko Bajić, pridsidnik SBB-a, u kojem se, izmed ostalog, kaže kako „Nacionalni savit po Statutu i Poslovniku donosi Odluke i Zaključke, a ne saopštenja. Saopštenje javnosti mož se dat o tom koja je odluka doneta i kako glasi odluka el Zaključak koji je Savit većinom glasova dono”.

Dalje se navodi kako je grupa od 7 članova Savita dala Pridlog zaključka, te da taki pridlog nije ni metnut na glasanje. U Pridlogu zaključka se nalazi sličan tekst u kojem je „razlika u samo jednom pasusu, al je očigledna i veoma sadržajna” – „Od ministra Žigmanova zahtivamo da se odrekne stavova DSHV-a, i da javno izjavi da je bunjevački jezik maternji jezik Bunjevaca, a ne „nakaradni jezički monstrum” kako je u medijima izno, i da jasno i nedvosmisleno izjavi da su Bunjevci ravnopravna nacionalna manjina u Republiki Srbiji, a ne subetnički identitet Hrvata”.

Iz SBB-a dalje citiraje dio Programa DSHV-a di stoji „i na svaki drugi način će prid državnim i drugim tilima zastupat stajalište kako je bunjevački identitet zapravo samo jedan hrvatski subetnički identitet.”

Obadva saopštenja su stigla na adresu naše redakcije tik prid zaključenje ovog broja „Bunjevački novina”. I prilikom pripravljanja ovog broja „Bunjevački novina” vodili smo se pravilom da nećemo u novine mećat aktere na pridstojećim izborima, sve tri liste koje učestvuju na izborima za NSBNM su dobila jednak prostor i istu šansu da se pridstave, al smo zbog važnosti teme oko izbora novog ministra napravili izuzetak. *N. S.*

SUBATICA NA BUNJEVAČKOM – HRONIKA ZA OKTOBAR

Obilužen Dan oslobođenja varoši u Drugom svitskom ratu

Polaganjom vinaca na spomen kompleks na Trgu žrtava fašizma i na Pravoslavnom groblju u Dudovoj šumi 10. oktobra obiluženo je 78 godina od oslobođenja Subatice u Drugom svitskom ratu.

O značaju obilužavanja, za našu varoš ovog izuzetno važnog datuma divanio je **Maksim Bakrač** pridsidnik Varoškog odbora SUBNOR-a:

– Prošlo je 78 godina od kad je Subatica dobila svoj najveći dar, a to je sloboda. Skupo smo platili tu slobodu, za nju je palo priko 7 hiljada žrtava. Na nji smo mi zdravo ponosni i svake godine dolazimo ode da im odamo počast i pomen. Ovaj dan je zdravo važan ne samo za nas starije. Ovo je dan koji triba bit važan i za mlade naraštaje, da oni znaju ko su ovi ljudi koji su ode sa komandantom Spartakom u ovoj kosturnici i kakav je njev bio doprinos za život Subatičana.

Prisutnima se u ima Lokalne samouprave i varoščana obratio i gradonačelnik Subatice **Stevan Bakić** koji je takođe položio vinac na spomenik:

– Nikad u istoriji nije bilo toliko ljudski žrtava ko u II svitskom ratu. Stradalo je izmed 55 i 85 miliona ljudi. Nikad nisu upotrebljavana taka oružja za masovno uništavanje ko u tom najvećem oružanom sukobu u istoriji čovičanstva. Nikad dica nisu umirala na strašniji način i nigdi nije bilo suroviji metoda ponižavanja, ubijanja i mučenja do smrti žrtava neg u nacističkim i ustaškim koncentracionim logorima. Činjenica je i da nikad za jednog ubijenog okupatorskog vojnika nije streljano 100 ljudi, a za svakog ranjenog 50 ko u Srbiji. Veoma je važno da naši mladi varoščani što bolje razumiju i sagledaje našu prošlost i uvire se da zlo ne pozna granice – istako je gradonačelnik Bakić.

U ime Severno-bačkog upravnog okruga vince na spomenik položila je delegacija koju je pridvodio načelnik Okruga **Bojan Šoralov**. U ime SUBNOR-a Srbije i SUBNOR-a AP Vojvodine vinac je položio pridsidnik pokrajinskog odbora SUBNOR-a **Jovo Barošević**. Vince su položile i delegacije SUBNOR-a i varoši Apatin i Sombor, Jevrejske opštine Subatica, pridstavnici brojni udruženja, politički partija i nevladini organizacija.

Održana 27. sidnica Skupštine varoši

U čevrtak, 6. oktobra, održana je 27. sidnica Skupštine varoši. Najznačajnija tačka ovog zasidanja bila je prva tačka dnevnog reda, odnosno Odluka o izminama i dopunama Odluke o budžetu Varoši Subatice za 2022. godinu.

Prema ričima **dr Balinta Pastora**, pridsidnika Skupštine Varoši Subatice, budžet je vrlo korektno i dobro planiran tako da izmine nisu velike:

– Budžet je decembra prošle godine vrlo korektno i dobro planiran, tako da izmine nisu zdravo velike. Prihodna strana budžeta se zdravo dobro i planiranom dinamikom puni, i ja želim da se zafalim i privridnim društvima koji funkcionišu na teritoriji Varoši Subatice ko i varoščanima, jel su dva osnovna prihoda budžeta svake jedinice Lokalne samouprave pa i Varoši Subatice porez na zarade i porez na imovinu. Što se tiče poreza na zarade tu triba da se zafalim privridnim društvima, jel daju poso varoščanima Subatice, isplaćivaje zaradu i tako i porez na zaradu što čini prihod Subatice. Što se tiče poreza na imovinu, želim se zafalit varoščanima što plaćaje porez na imovinu. U zadnje dvi godine osnovica poreza na imovinu nije povećavana, a brez obzira na to konstantno se povećava priliv u budžet sridstava iz poreza na imovinu. Što se tiče druge strane i zašto uopšte dolazi do rebalansa, glavni razlog je što smo planirali ona sridstva sada u rebalansu koja smo u prithodnom periodu aplicirali i dobili od Pokrajine i Republike. Kazaću samo najbitnije stavke – to je 274 miliona dinara od AP Vojvodine za završetak zgrade Narodnog pozorišta u Subatici, onda za popravku lokalni putova i ulica isto od Pokrajine u visini od 170 miliona dinara, biće tu sridstava i za obnovu škula na teritoriji varoši i za nike njeve projekte, a od Republike to je 230 miliona dinara za nastavak izgradnje Aqua parka na Paliću.

U četvrtak, 6. oktobra, je data saglasnost i na izmine programa poslovanja određeni javni, odnosno javno-komunalni priduzeća, dodaje Pastor:

– Tu bi volio istaknit „Vodovod i kanalizaciju", pošto će se tu radit niki projekti koji prvobitno nisu bili planirani i pridviđeni, a to je izgradnja i opremanje jednog bunara u Čantaviru i jednog bunara na Vodozahvatu I, to je naravno značajno zbog nesmetanog i kvalitetnog snabdivanja pijaćom vodom, a drugi je projekat izgradnje vodovodne mriže na teritoriji Zorke u četri ulice. Te ulice su Proleterski brigada, Sutjeska ulica, Pokret nesvrstani i 12. nova. Ovi projekti će se ostvarit delimično do kraja ove godine, a drugi dio će bit planiran u budžetu za 2023. godinu.

Nakon sidnice obratio se i gradonačelnik Subatice **Stevan Bakić**:

– Upravo je izglasana Odluka o rebalansu budžeta za 2022. godinu kojim je utvrđen obim budžeta za Varoš Subaticu za 2022. godinu u visini od 8 milijardi 400 miliona i 315 hiljada dinara. Rebalansom je budžet uvećan za 818,12 miliona dinara. Nastala situacija vezana za energetsku krizu je značajno poremetila svitsko i domaće tržište. Došlo je do odstupanja od planirani aktivnosti budžetski korisnika varoši u privodu za planirana sridstva mnogo manje roba i usluga mož se pribavit – dodaje gradonačelnik.

Na 27. sidnici Skupštine varoši Subatica doneta je i Odluka o izradi plana generalne regulacije za naselje Kraljov Brig, plan detaljne regulacije za dio Misne zajednice „Centar II" i Plan generalne regulacije za zonu banjskog turizma Palić i dilove zona Novi Grad i Aleksandrovo. Doneta je i Odluka o donošenju Plana detaljne regulacije solarne elektrane Bikovo.

Američki ambasador u Srbiji u positi varoši

Američki ambasador u Srbiji **Kristofer Hil** positio je našu varoš. U sklopu ove posite organizovan je obalazak Sinagoge. Ambasador je posli obalaska objekta istako da je slušo o tom kako je Subatica jedan od najlipši varoši u Srbiji i da se on nakon posite u to i uvirio.

Prema ričima **Roberta Sabadoša**, domaćina u ime jevrejske zajednice, u poslidnji deset godina svaki od američki ambasadora positi našu varoš, dođe vidit Sinagogu i divani s jevrejskom zajednicom:

– Smatram da je ovo jedan od vrlo dobri susrita s pridstavnicima diplomatskog pridstavništva Amerike i smatram da je to jedna od poruka o tom da američka ambasada ima poseban odnos prema jevrejskoj populaciji, ne samo tu nego i u ostalom dilu Evrope.

U sklopu dvodnevne posite ambasador se u Varoškoj kući sasto i sa pridsidnikom Skupštine varoši **dr Balintom Pastor**.

– Prija svega smo divanili o komparativnim pridnostima Subatice, nešto malo o privridi, kulturi, a najviše o turizmu. O tom da Subatica triba bit med prvim destinacijama u sferi turizma u Srbiji, da za to

imamo sve priduslove, a divanili smo i o razvoju Palića i šta sve triba uradit kako bismo vratili stari sjaj i Paliću – istako je pridsidnik Skupštine varoši dr Balint Pastor tom prilikom.

Gradonačelnik obašo radove na uklanjanju divlje deponije

Gradonačelnik Subatice **Stevan Bakić** obašo je radove na uklanjanju divlje deponije u Mišićevu.

Prema ričima gradonačelnika radovi na ukljanjanju dvi divlje deponije mogući su zafaljujuć konkursu Pokrajinskog sekretarijata za urbanizam i zaštitu životne sridine:

– Pokrajinski sekretarijat za urbanizam i zaštitu životne sridine je u junu ove godine raspiso Konkurs za dodilu brespovratni sridstava po pitanju sanacije i rekultivizacije zemljišta na teritoriji AP Vojvodine za 2022. godinu. Varoš Subatica je sa dva projekta aplicirala po pitanju dobijanja sridstava i to s projektom saniranja divlji deponija u naseljima Mišićevo i Đurđin. Pokrajina je za te projekte dodilila milion dinara, a Varoš Subatica je opridilila sridstva u budžetu u visini od 807 hiljada i 544 dinara. Podsitiću vas da vridnost ta dva projekta iznose ukupno za Mišićevo milion i 140 hiljada dinara, a za Đurđin 633 hiljade dinara.

Nikola Jovičić iz Javnog komunalno priduzeća „Čistoća i zelenilo" ističe da je posli sanacije divlje deponije u Mišićevu na redu i ona u Đurđinu:

– Procinjeno je da se na ovom divljoj deponiji nalazi oko 69 tona otpada, to je niki 516 metara kubni. Rok za otklanjanje ove deponije je oko 7-8 dana, posli čega prilazimo na slideću, odnosno na divlju deponiju u Đurđinu. Tamo ima štogod manje otpada, oko 39 tona, odnosno niki 276 metara kubni.

„Dan otvoreni vrata" u Policijskoj upravi

Isprid Policijske uprave u Subatici održana je promotivna tribina „Dan otvoreni vrata" za sve zainteresovane.

Dušan Savić, zaminik načelnika Odiljenja policije u Policijskoj upravi Subatica, istako je ovom prilikom da su policijski službenici imali prilike svoju opremu i vozila prikazat đacima 3. i 4. razreda Osnovne škule „Jovan Mikić":

– Cilj organizovanja ovake manifestacije je da učenike osnovni i sridnji škula upoznamo s dilom materijalno-tehnički sridstava, opreme i vozila koje policijski službenici koriste u svakodnevnom radu. Takođe, učenici imaju prilike i bliže se upoznat sa zanimanjom policijskog službenika.

Dica su, kako kažu, prikazanim oduševljena, a niki od nji razmišljaje o ovom pozivu ko o svojem budućem zanimanju:

– Meni se ovaj poso zdravo sviđa i ja bi volila ovaj poso radit kad porastem, al imam tušta poslova koje bi volila radit. Tu smo ostavljali otiske prstiju, i vidila sam i koliko sam visoka. Sve mi se jako svidilo i volila bi opet doć ode i slideće godine – istakla je učenica 3. razreda Osnovne škule „Jovan Mikić".

Subatička toplana okončala pripremne radove

Nakon što su okončani potribni pripremni radovi iz Subatičke toplane poručili su da spremno dočekivaje novu sezonu grijanja.

Pogon ovog priduzeća prid još jednu sezonu sa svojim saradnicima obašo je gradonačelnik Subatice **Stevan Bakić**:

– Vlada Republike Srbije je obezbedila sve potribne rezerve gasa, a Ministarstvo energetike i rudarstva je napravilo program za mire štednje i jedna od ti mira je da svi proizvođači i distributeri daljinskoga grijanja garantovanu temperaturu s 21 spušte za jedan stepen niže, odnosno na 20 stepeni. Što se tiče cine koštanja grijanja za Varoš Subaticu od 2018. godine Subatička toplana nije podizala cine. U međuvrimenu imamo poskupljenje gasa za 12 posto, poskupljenje električne energije za 26,3 posto tako da smo u dogovoru Varoši Subatice i Subatičke toplane doneli odluku, vodeć računa o interesima korisnika daljinskoga grijanja da podignemo cinu koštanja daljinskog grijanja za 10 posto.

Prema ričima direktora „Subatičke toplane" **Saše Petkovića** uspišno su okončane sve remontne aktivnosti:

– Možem vas obavistit da su remontne aktivnosti koje su trajale puni 5 miseci uspišno završene i u sklopu tog je urađeno oko 800 razni operacija na kompletnom sistemu daljinskog grijanja. Inače, u sklopu remontni aktivnosti smo uradili što je nama zdravo važno i rekonstrukciju kompletnog mazutskog voda i mazutskog rezervoara, tako da u slučaju kakog poremećaja u tržištu gasa imamo i alternativu za grijanje, a to je mazut – istako je direktor ovog priduzeća.

Prvo misto za našu Varošku upravu

Varoš Subatica zauzela je 1. misto u rangiranju u okviru sprovedenog monitoringa funkcionisanja varoški uprava. Monitoring je sproveden tokom 2020. godine u okviru projekta „Praćenjom javne uprave ka boljem upravljanju na lokalu - pratim JA", koji sprovodi Centar za evropske politike, a finansira se putom Evropske unije.

Vanesa Belkić iz Centra za ravnomirni regionalni razvoj ističe da je naša varoš najbolje ocinjena u oblastima pružanja usluga, i dostupnosti i upravljanja javnim finansijama:

– Tu smo mirili više parametara koji se odnose i na poštivanje budžetskog kalendara i na uspišnost planiranja budžetski prihoda i rashoda, transparentnost budžeta, kako pripravljanja samog dokumenta tako i izvištaja o sprovođenju odnosno izvršenju budžeta, javne nabavke itd. Dakle, to su te dvi oblasti koje su najbolje ocinjene. S druge strane, oblasti koje su nikako najlošije ocinjene se odnose na izradu i kordinaciju javni politka i na otvorenost uprave i transparentnost u procesu zapošljavanja.

Marija Ušumović Davčik, načelnica Varoške uprave Varoši Subatice, kazala je ovom prilikom da prostora za poboljšanje i dalje ima:

– Izuzetno mi je drago da je Varoška uprava Varoši Subatice u konkurenciji 17 lokalni samouprava izabrana za najuspišniju u različitim oblastima dilovanja. Ono što mi je posebno drago je da je naročito istaknuta oblast pružanja usluga varoščanima i upravljanje javnim finansijama. Varoščani su ti koji najviše cine i sude o našem radu, jel je ovo zaista misto di se u prvom redu obraćaje kako bi ispunili kaku svoju obavezu el ostvarili kako od svoji prava. Od načina prijema, do rišavanja njevi zahtiva jeste naravno pokadgod i dug put, al ukoliko se isti završi na obostrano zadovoljstvo, smatramo da smo uspišno obavili zadatak.

Naša varoš osvojila je 61 procenat mogući bodova, odnosno, indikatora koji su mireni.

Postament Jovana Mikića u istoimenoj škuli i dalje brez biste

I ove godine uoči 10. Oktobra, Dana oslobođenja Subatice, pridstavnici Društva za istinu o Narodno-oslobodilačkoj borbi u Jugoslaviji i Centra

– Tito položili su vinac na sliku **Jovana Mikića** ukazujuć na to da je prošlo 12 godina od kad je bista ukradena, a nove nema.

Mikloš Nađ Olajoš, iz Udruženja varoščana „Centar Tito", i dalje se pita kada će ovaj problem stignit na red da se rišava:

– Još 2020. godine Zavod za zaštitu spomenika izdo je rišenje o postavljanju biste Jovana Mikića, međutim, i zbog nedostatka sridstava, a reći ću i zbog drugi stvari rokovi tog rišenja su istekli. Sad se ponovo obraćamo tom Zavodu i drugim institucijama. Negativ ove biste koji je izradio Sava Halugin tokom selidbe je nesto, bio je prvo polupan, pa zatim nesto. Čitavo istraživanje smo tu obavili. Radi se o tom da mora nova bista i poprsje Jovana Mikića da se uradi. Pridlog je Save Halugina da divanimo s profesorom Milanom Markovićom iz Osnovne škule na Paliću i s Verom Počučom, tako da su sad ti divani u toku. Škulski odbor ove škule još prošle godine se takođe složio s našom inicijativom i molbom, normalno škula nosi ime Jovana Mikića.

Inicijativu da se ovo pitanje počme rišavat uputilo je sedam udruženja varoščana.

Počela podila paketa rane i higijene

U prostorijama Crvenog križa Subatica i misnim zajednicama na teritoji varoši počela podila paketa rane i higijene varoščanima slabijeg materijalnog stanja.

Ilija Đukanović, član Varoškog vića zadužen za oblast zdravstva i socijalne zaštite ističe da je Varoš Subatica i ove godine pridvidila značajna sridstva za ove namine:

– Ovaj program dodile paketa rane i higijene realizuje se u saradnji s Varoškom organizacijom Crvenog križa i Centrom za socijalni rad Varoši Subatice koji upućiva naše najugroženije varoščane po ovu vrstu pomoći i podrške. U ovoj godini u budžetu varoši opridilili smo 4,9 miliona dinara za pakete rane i higijene, i to za 1800 paketa rane i 255 paketa higijene koji će se dilit u Varoškoj organizaciji Crvenog križa, al i po misnim zajednicama. Pored ove vrste pomoći i podrške Varoš Subatica pruža podršku našim najugroženijim varoščanima i kroz program Narodne kujne koji se takođe realizuje s varoškom organizacijom Crvenog križa, al i kroz materijalna davanja i materijalnu podršku koju realizujemo priko Centra za socijalni rad. Tu se najviše misli na jednokratne pomoći, i pomoći u vidu ogriva i izuzetne interventne pomoći. S obzirom da je budžet varoši planiran na jedan odgovoran i obazriv način, moram istaknit da u budžetu socijalne i dičije zaštite nije bilo smanjivanja u prithodnim godinama.

Svitski dan brobe protiv siromaštva u varoši, ko i prithodni godina, obilužen je početkom podile paketa pomoći onima kojima je pomoć potribna ističe **dr Siniša Trajković**, sekretar Crvenog križa Subatica:

– Moram napomenit da je ove godine kroz rebalans budžeta za ove pakete izdvojeno štogod više od planirani sridstava, naime, planirano je 4 miliona, a izdvojena su sridstva u visini od 4 miliona i 900 hiljada dinara.

181 godina postojanja bolnice

Svečanim programom subatička Opšta bolnica 1. oktobra obilužila je 181 godinu postojanja i rada. U sklopu proslave prisutnom medicinskom i nemedicinskom osoblju ko i gostima obratio se gradonačelnik Subatice **Stevan Bakić**:

– Ubeđen sam i to želim da bude tako i u budućnosti, da im na prvom mistu, ko i do sad, budu pacijenti i pružanje kvalitetne zdravstvene zaštite. Poželio bi njima i njevim porodicama dobrog zdravlja i da još dugo obilužavaje godišnjicu Opšte bolnice Subatica.

Direktor ove zdravstvene ustanove **Saša Dželebdžić** zafalio je na značajnoj podrški i najavio radove koje ovu bolnicu očekivaje u okviru projekta rekonstrukcije u narednom periodu:

– Započeta je izrada i dopuna projektno-tehničke dokumentacije u vezi s rekonstrukcijom bolnice. Mi očekivamo slideće godine, kad se završi taj međunarodnin projekat, s obzirom na to da su velika sridstva naminjena, da se taj međunarodni tender dogodi, i da u ovo vrime iduće godine imamo već i prve radove. Mislim da smo kadri, i da ćemo to izvest. Očekivamo veliku pomoć od države, al i Varoši Subatice i gradonačelnika koji se svojski trudi da svaki segment bolnice unapridi i pomogne – istako je dr Dželebdžić i dodo da je u ovoj ustanovi nedavno započet proces vantelesne oplodnje.

Gradonačelniku Subatice, pojedinim doktorima, tehničarima i drugim zaposlenima ustanove uručena je Povelja Opšte bolnice Subatice.

„Pokrenimo srce"

Na Trgu slobode održana je sad već tradicionalna manifestacija pod nazivom „Pokrenimo srce" u okviru koje je Služba za unapriđenje zdravlja i prevenciju bolesti obavljala preventivne priglede zainteresovani varoščana.

Pridstavnici Službe Hitne pomoći obavljali su edukaciju varoščana o značaju pružanja pomoći unesrićenom. Subatički Dom zdravlja ove godine priključio se i studiji „EuReCa 3" koja se bavi proučavanjom vanbolničkog srčanog zastoja, istakla je **dr Mihaela Budimski Soldat**, specijalista urgentne medicine:

– Ovo je treća godina kako se sprovodi ova studija. Prvi put su se vodili podaci 2014. godine i prati se epidemiologija odnosno incidenca upravo ovi pacijenata sa vanbolničkim srčanim zastojom. Mi smo zajedno sa zemljama Evrope učestvovali u ovakvoj jednoj velikoj studiji i gledali smo di se nalazimo med razvijenim zemljama. To nam je omogućilo da pripoznamo najslabije karike i da na neki način unapridimo zbrinjavanje ovi pacijenata. Znači, pratili smo di se dešava srčani zastoj, koliko nam je potribno vrimenski da stignemo do ti pacijenata, šta radimo, na koji način ih zbrinjavamo i kakav je ishod. Nakon ti podataka iz prithodni godina mi smo gledali da radimo na osnaživanju najslabiji karika, a jedna od nji bila je oko ranog započinjanja KPR-a od strane očevidaca odnosno laika – istakla je Budimski Soldat.

U sklopu Svitskog dana „Pokrenimo srce" održane su i brojne edukacije u školama, sportskim klubovima i vatrogasnim društvima.

„Kultura i mentalno zdravlje"

U Subatici je od 10. do 20. oktobra prvi put održan „Festival mentalnog zdravlja" u organizaciji Zavoda za javno zdravlje Subatica, Udruženje varoščana Psihoartis i Centra za lični razvoj „Spektrum", a nuz pomoć Lokalne samouprave i brojni partnera. Cilj kampanje prema ričima organizatora je ukazivanje na povezanost kulture i mentalnog zdravlja i blagostanja pojedinaca i zajednice, te ovodišnji slogan i nosi simbolični naziv „Kultura i mentalno zdravlje".

Kako ističe **dr Nada Kosić Bibić** iz Zavoda za javno zdravlje Subatica 2019. godine sprovedeno je poslidnje veliko nacionalno istraživanje na ovu temu:

– Prema tim rezultatima 4,3 procenata našeg stanovništva je pokazivalo znake el simptome depresije. Čak 4 posto naši varoščana nije ostvarilo zdravstvenu zaštitu mentalnog zdravlja zbog finansijski razloga. Ako se podsitimo i toga da su stope suicida na žalost najviše u Vojvodini, najviše u Severno-bačkom okrugu, nas više brine podatak da te stope suicida rastu. Ako se prisitimo te stope su u nekom periodu 70-ti, 80-ti godina prošlog vika iznosile čak 40 na 100.000 stanovnika što pripada kategoriji vrlo visoki stopa. Mi smo onda imali jedan kontinuirani pad ti stopa. Doduše, vrlo lagan, al kontinuirani pad kroz nikoliko decenija. Tako da su se u periodu prija pandemije te stope pripolovile bukvalno, znači bile su nešto iznad 20 na 100.000 stanovnika što još uvik pripada kategoriji visoki stopa. Međutim, za 2021. godinu imamo podatak da su stope suicida u Severno-bačkom okrugu 29,1 na 100.000 stanovnika, znači približavaju se ponovo vrlo visokim stopama.

Prema ričima **Mladena Ilića**, iz udruženja „Psihoartist" tema mentalnog stanja kod određenog broja varoščana još uvik izaziva nelagodu:

– Za sad je još uvik ta tema neprijatna, mi smo bili na Trgu, krenili smo sa promocijom, i kada pridemo ljudima da im kažemo nešto, vidimo da dobar dio ljudi ima neki otpor, odnosno da još uvik nije lagodno pričati o mentalno zdravlju.

Prevencija nastanka, rano otkrivanje i pravovrimeno ličenje mentalni bolesti od izuzetnog su značaja, ističe **dr Tamaš Takač**, psihijatar Opšte bolnice u Subatici:

– Prevencija, rana dijagnostika i ličenje su veoma važni. Zašto? Što prija počnemo ličit, mnogo je bolji ishod neko u kasnijem uzrastu, i naravno značajna je i rehabilitacija odnosno reintegracija u društvo.

Minji Peković uručena nagrada „Ljubinka Bobić"

Nakon odigrane pridstave „Kus petlić" glumici subatičkog Narodnog pozorišta **Minji Peković** svečano je uručena nagrada „Ljubinka Bobić" za ulogu **Milje Bušatljije** u ovoj pridstavi.

Iako je priznanje vezano za njezino ime, glumica ističe da je nagrada ipak vridnovanje timskog rada svi koji su na sceni i iza nje:

– Za mene je uvik bilo kad čujem ime Ljubinka Bobić prva asocijacija u glavi-virtuoznost, bravura, i ja sam mogla da gledam samo snimke njezine veličanstvene glume i dan-danas kad ji vidim pomislim koliko je to i dalje sveže, lucidno, nadahnuto, višto. Mislim da je postojanje ove nagrade i uopšte nas koji nastavljamo tradiciju način da slavimo glumačku vištinu. Čast mi je pripala i da se nađem u društvu umitnika koji su prija mene dobili ovu nagradu i kad sam to čula naježila sam se, pogledala sam još jedared sva ta imena, i to su ljudi koje sam ja gledala, nuz koje sam ja odrastala, ja se formirala ko glumica, i velika mi je čast da me je na neki način neko svrsto u ekipu sa njima, i na tome vam beskrajno fala.

Nagradu našoj glumici uručio je **Nebojša Dugalić**, pridsidnik Udruženja dramski umitnika Srbije.

„Jesenji festival jevrejske kulture" po 8. put

Od 24. do 30. oktobra u našoj varoši na više lokacija održan je „Jesenji festival jevrejske kulture". Bogat program ko i prithodni godina podrazumivo je izložbe, koncerte, projekcije video zapisa i pridstave. U ime jevrejske zajednice **Robert Sabadoš** ističe da je manifestacija od izuzetnog značaja za Varoš Subaticu:

– Mi smatramo da je ovaj festival jedan bitan događaj u životu varoši zato što doprinosi koloritu i pripoznatljivosti ove multietničke varoši što je naša zajednička Subatica i mi pokušavamo da taj trend proširimo i na ostale koji bi mogli da daju nešto što bi potvrdilo el još više proširilo to neko viđenje, da je Subatica varoš di se lipo živi, i di narodi lipo živi jedan sa drugim, ne jedan pored drugog – istako je Sabadoš.

Podiljeni bresplatni udžbenici dici iz romske zajednice

U Osnovnoj škuli „Đuro Salaj" podiljeni su bresplatni udžbenici za 123 učenika iz romske zajednice. Varoš Subatica obezbedila je sridstva u iznosu od 996.000 dinara za podilu ovi udžbenika u sklopu Projekta „Prevencija napuštanja škulovanja".

Članica Varoškog vića zadužena za obrazovanje **Milanka Kostić** istakla je ovom prilikom značaj ove akcije:

– Smatramo da stvaranjom jednaki uslova za škulovanje zapravo stvaramo dobre uslove i za rad u škulama i virujemo da će ova mira bit svakako primenjena i da ćemo i naredni godina nastavit dalje podržavat romsku zajednicu kroz dodilu bresplatni udžbenika. Smatramo da je to pravi put za osnaživanje i integraciju Roma u našoj društvenoj zajednici.

Prema ričima **Ilije Đukanovića**, člana Varoškog vića zaduženog za oblast zdravstva i socijalne zaštite, udžbenike su dobili đaci iz 6 osnovni škula.

Mimica Andrić, direktorica Osnovne škule „Đuro Salaj" zafalila je na ovoj pomoći:

– Na ovaj način pružamo mogućnost svoj dici da imaje osnovne udžbenike koji su im neophodni u toku nastave. To je zaista velika pomoć i za našu škulu, i za još 5 škula.

Bresplatni udžbenici podiljeni su učenicima romske zajednice iz Osnovni škula „Đuro Salaj", „Matko Vuković", „Sečenji Ištvan", „Jovan Jovanović Zmaj", „Hunjadi Janoš" iz Čantavira i „Vuk Karadžić" iz Bajmaka.

Biciklistička staza povezala Kraljov Brig i Hajdukovo

Završena je izgradnja biciklističke staze izmed naselja Kraljov Brig i Hajdukovo u ukupnoj dužini od 1,5 kilometara, ko i 493 metra u varoši Tompa u sklopu Projekta Optimizacija saobraćaja u pograničnoj zoni izgradnjom biciklističkh staza – „Opti-bajk 2", čiji je nosilac naša varoš, a partner varoš Tompa.

Ovim povodom održana je završna konferencija u Velikoj vićnici Varoške kuće na kojoj se prisutnima obratio gradonačelnik Subatice **Stevan Bakić**:

– Nadam se da ćemo i u godinama prid nama bit posvećeni nigovanju i čuvanju prijateljski veza i unapriđenju međusobne saradnje i da ćemo, u cilju dodatnog zbližavanja i poboljšanja kvaliteta života naši varoščana, realizovat još tušta zajednički projekata.

U sklopu Projekta „Opti-bajk 1" izgrađeno je i 7,9 kilometara biciklističke staze na Kelebiji, u Kraljovom Brigu i Hajdukovu, istako je **dr Balint Pastor**, pridsidnik Skupštine Varoši Subatice:

– Ima višestruki značaj izgradnja biciklistički staza ne samo zbog tradicije, ne samo zbog tog što je Subatica poznata ko varoš biciglista već i zbog tog što sve više ljudi i za rekreaciju i za dolazak na poso koristi ovaj vid saobraćaja koji je mnogo bezbedniji na ovaj način. Pored bezbednosti vožnja bicigli je svakako jedan novi vid i veoma popularan vid turizma ne samo kod nas nego i u Evropi. K. S.

IN MEMORIAM

Joso Poljaković

(1952-2022)

U Subatici je preminio i saranjen Joso Poljaković (1952-2022), dugogodišnji novinar, u jednom dilu svoje bogate karijere i saradnik „Bunjevački novina", al i član organa upravljanja Novinsko-izdavačke ustanove „Bunjevački informativni centar".

Rođen 1952. godine, na Bikovu, osnovnu škulu završio je u Starom Žedniku, a Gimnaziju i Višu pedagošku školu u Subatici. Prvo zaposlenje imo je 1975. godine u „Agrokombinatu" Subatica, na radnom mistu novinara, di je radio do kraja 1978. godine, kad prilazi u službu Državne bezbednosti, Pokrajinskog sekretarijata za unutrašnje poslove.

U novinarstvo se vratio 1992. godine, i radio je ko novinar i zaminik glavnog i odgovornog urednika u nediljniku „Dani" u Subatici. U to vrime je bio dopisnik „Politike", „Tanjuga", i nikoliko drugi novina. Saraživo je i s „Bunjevačkim novinama" koje je izdavala „Bunjevačka matica" te časopisom za nauku, kulturu i stvaralaštvo „Rič Bunjevačke matice". Krajom 2004. godine angažovan je ko urednik emisije „Spektar", prve emisije na bunjevačkom jeziku koju emituje Radio-televizija Vojvodine. Posli 10 godina rada i skoro 300 emisija „Spektar" napušta RTV. Pored tog je radio i ko urednik radio emisije „Bunjevačka rič" koja se emituje na Radio Novom Sadu.

Sa svojim radovima je učestvovo na nikoliko panel diskusija na temu bunjevačke nematerijalne baštine, a 2016. godine je nagrađen priznanjom „Kalor Milodanović" Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine, za vrhunski doprinos na polju informisanja na bunjevačkom jeziku.

DELEGACIJA SAVITA EVROPE POSITILA SUBATICU

Dobar primer zaštite manjinski jezika

Rene de Grot

Delegacija Komiteta eksperata Evropske povelje o regionalnim el manjinskim jezicima Savita Evrope je u okviru svoje posite Srbiji boravila i u Subatici. Tom prilikom je u utorak, 25. oktobra, održan niz sastanaka s institucijama i udruženjima koja promovišu i koriste manjinske jezike el pridstavljaje njeve govornike, ko i s lokalnim, pokrajinskim i nacionalnim vlastima. Med onima koji su divanili s pridstavnicima Savita Evrope bili su i učesnici iz bunjevačke zajednice, odnosno, iz Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine.

– Tili smo čut kaki je napridak učinjen u odnosu na prithodno stanje, šta je ono što triba unapridit i šta su najveće brige po pitanju manjinski jezika. Na kraju nedilje, budući da posita traje pet dana, razgovaraćemo i s pridstavnicima nacionalni vlasti u Beogradu. Posli svega ovog mi ćemo sastavit izvištaj u vezi s manjinskim jezicima koji su zaštićeni u Srbiji, ima ih dosta, petnajst. Taj izvištaj će bit podnet na plenarnoj sidnici Komiteta eksperata. Tamo će bit 25 članova koji će razmatrati izvištaj koji potom ide Komitetu ministara Savita Evrope koji će ga usvojit s priporukama koje ćemo dat, u vezi s promocijom i unapriđenjom manjinski jezika u Srbiji. Radimo dosta detaljno i ozbiljno, potribno je dosta vrimena da se cila procedura izvede, al virujemo da će sve bit okončano u junu naredne godine. Nadamo se da će Srbija usvojit naše priporuke, kako bi se situacija u ovoj oblasti još više popravila – istako je Rene de Grot iz Komiteta eksperata, te je dodo:

– Mi nismo tu da kritikujemo, već da Savit Evrope pomogne državi Srbiji, odnosno govornicima manjinski jezika. Ovo je u interesu države, al i svi građana, jer ova Povelja doprinosi svima.

Cilj sastanaka bio je da se proveri koje su obaveze iz Povelje ispunjene ili ne, te koje priporuke Komiteta eksperata i Komiteta ministara Savita Evrope u prithodnom ciklusu evaluacije/monitoringa su sprovele srpske vlasti u saradnji s pridstavnicima govornika manjinski jezika.

Subatica je dobar primer zaštite manjinski jezika, jel se u našoj varoši u službenoj upotribi nalaze četri jezika, nuz srpski su tu bunjevački, mađarski i hrvatski jezik. **N. S.**

VAROŠKA BIBLIOTEKA U SUBATICI PROSLAVILA 132. ROĐENDAN

Tabla na četri jezika

Varoška biblioteka u Subatici proslavila je u oktobru svoj 132. rođendan, a principe rada ove ustanove postavio je još **Ištvan Ivanji**, 1890. godine, da bi Osnivački akt bio odobren dvi godine kasnije. Danas je ova ustanova pravi primer kulturne raznolikosti, al i misto di se spajaje istorija, sadašnjost i budućnost.

Rođendan je obilužen otkrivanjom nove table, na kojoj je, u skladu sa Statutom Subatice, ispisano ime ove ustanove na četri jezika, srpskom, bunjevačkom, mađarskom i hrvatskom jeziku.

– Subatička Varoška biblioteka je najstarija ustanova take vrste u državi i ima najlipšu građevinu za svoje sidište. Ova zgrada je projektovana od strane Ferenca otkrivši tablu koja na četiri jezika sadrži naziv ustanove, u skladu sa Statutom Subatice – kazo je tom prilikom **dr Balint Pastor**, pridsidnik Skupštine Subatice.

Balint Pastor i Adrien Kozma

Adrien Kozma, direktorica Varoške biblioteke, zafalila se cilom kolektivu na pridanom radu, te se osvrnila na protekli period, al i na ono što dolazi.

Rajhla još 1896. godine, starija je i od Varoške kuće. U protekle dvi godine dva značajna projekta su se ostvarila, s jedne strane sridstvima Vlade Republike Srbije smo uspili obnovit glavnu fasadu, restaurirali smo i statue Atlasa, zaminili pendžere i vrata, dok smo, zafaljujuć sridstvima Vlade Mađarske, otvorili novu čitaonicu koja odgovara očekivanjima savrimeni čitalaca i istraživača. To je prava čitaonica za 21. vik. Sad smo stavili tačku na „i”,

– Tušta je posla urađeno u protekle 132 godine, al nas još više čeka. Varoška biblioteka u Subatici zauzima posebno misto, ne samo po bogatoj zbirki knjiga i periodika zavičajnog karaktera, ne samo po bogatoj zbirki stari i ritki knjiga, ne samo zbog intelektualni vridnosti koje ove zbirke pridstavljaje, već i zato što se

ode susriću različite kulture i jezici. Primarni zadatak naše ustanove je da se održi ova kulturna raznolikost, a mi nastojimo ovaj zadatak ispunit knjižnim fondom i ponudom kulturnog programa, nadajući se da će positioci rado dolazit.

N. S.

ODRŽAN 65. MEĐUNARODNI SAJAM KNJIGA U BEOGRADU

„Povratak napisani”

Od 23. do 30. oktobra, pod sloganom „Povratak napisani”, održano je 65. izdanje Međunarodnog sajma knjiga u Beogradu. Nakon dvogodišnje pauze zbog epidemioloških razloga, bilo je lipo opet na jednom mistu vidit svit okupljen oko knjiga, te drugi izdanja.

Svoj štand je i ove godine imo Pokrajinski sekretarijat za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice. Tom prilikom su pridstavljena izdanja Novinsko-izdavačke ustanove „Bunjevački informativni centar” – „Bunjevačke novine” i „Tandrčak”, ko i izdanja „Bunjevačkog medija centra” iz Subatice.

Divaneć o „Bunjevačkim novinama” **Nikola Stantić**, urednik i novinar, istako je kako je lipo i vridno opet bit na sajmu.

– Dragocine su prilike da vidimo kako drugi rade, da štogod novo vidimo i naučimo, a vridna nam je i prilika da pokažemo i naša izdanja na ovakom mistu.

Iza „Bunjevački novina” je jubilej proslavljen ove godine – iz štampe je izašo 200. broj ovi novina, a kako kaže Stantić u novinama se trude prikazat sve ona zanimljiva dešavanja iz bunjevačke zajednice, al donose i priloge o svemu onom što zanima Bunjevce. U 2022. godini novine su bogatije i za četri nove strane.

Bojana Jelić

– Kroz te strane imamo priliku dodatno pisat o mladima, o događajima koji su vezani za mlade i o temama koje zanimaje ovu populaciju. Također, kako imamo dobru saradnju s listom za mlade na bunjevačkom jeziku „Bocko”, otvaramo i priliku da nove generacije novinara, koji su od osnovne škule kroz „Bocka” već stekli statust studenata, nađu svoje misto na stranicama naši novina.

„Bunjevački media centar” iz Subatice pridstavio je izdanje „Pisme moje duše” **Marije Feher**, al i zanimljivo izdanje „Zagonetke o životinjama” **Bojane Jelić**.

– Važno pitanje koje je bilo na početku je – kako dicu zainteresovat da više vrimena provedu s knjigama. Nije lako nać konkurenciju raskošnom digitalnom svitu kojem su dica danas izložena, al to ne znači da triba odustat. Triba prominit taktiku, a moderna i tehnički pismena dica zahtivaje moderan pristup. To me je i inspirisalo da napišem ove knjige zagonetki, a kroz nji dicu upoznajemo na jedan njima zabavan i blizak način. Kad dica uvide kako i knjige mogu bit zabavne, nadamo se da se neće toliko okrećat telefonima i tabletima. Jel i zagonetke su igrice, al su posebne, one bude i golicaje dičiju maštu. One utiču na kreativan način razmišnja, razvijaje pamćenje, koncentracije, bude osićaj uspiha i jačaju samopouzdanje posli tačni odgovora – divanila je Bojana Jelić, te je dodala kako su povratne informacije dice i roditelja odlične:

– Drago mi je što su knjige našle svoje misto i u bibliotekama mnogi vrtića u Subatici, Novom Sadu i Beogradu.

Sajam je zvanično otvorio dramski pisac **Dušan Kovačević**, a ovogodišnje izdanje okupilo je oko 400 pisaca i izdavača iz Srbije, al i Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Hrvatske, Italije, Mađarske, Nemačke, Belorusije, Rusije, Kine, Irana, Švajcarske, Maroka, Egipta, Indije i Poljske. Država-gost ovogodišnjeg sajma bila je Rumunija.

B. N.

U ARHIVU VOJVODINE PRIDSTAVLJENA KNJIGA „ČETRI VIKA OD PRVOG POMENA BUNJEVAČKOG IMENA U BAČKOJ"

Potvrda kontinuiteta od 400 godina

U srijedu, 19. oktobra, u Arhivu Vojvodine pridstavljena je knjiga „Četri vika od prvog pomena bunjevačkog imena u Bačkoj 1622–2022", autora **Milana Stepanovića**, povodom obilužavanja četri vika od prve zabiluške o bačkim Bunjevcima.

Kako ističe Milan Stepanović, zavičajni istoričar i publicista iz Sombora, knjiga je nastala na osnovu arhivski izvora, prija svega iz arhiva u Vatikanu.

– Rič je o dokumentu iz Arhiva kongregacije za širenje vire koji je osnovan početkom 17. vika, a radilo se o zahtivu jednog duhovnika koji se zvao Šimun Matković, a koji je bio na ovim prostorima, tad pod turksom vlašću. On je, ko svećenik, bio prvi duhovnik bački Bunjevaca. To je vrime prvog migracionog talasa Bunjevaca koji su došli na ove prostore početkom 17. vika i našli se u trouglu izmed Sombora, Baje i Subatice, tad najvećma izmed Sombora i Baje. U jednoj svojoj molbi on moli Papu da dobije crkvenu nadležnost nad župom Bunjevci, kako ju je nazvo. Župa formalno nije postojala pod tim imenom, već je to bila župa izmed Sombora i Baje di je živio prvi sloj doseljeni Bunjevaca u Bačkoj – divani Stepanović i naglašava:

– To je bio prvi pomen Bunjevaca pod tim imenom u istoriji, ko jedne etničke grupe na ovim prostorima.

Postojanje dokumenta nije bilo tajna, za njeg se znalo.

– Nismo mi otkrili ovaj dokument, al smo uspili konačno doć do njeg, nuz pomoć Beogradske nadbiskupije i Arhiva Vojvodine. Taj dokument je priveden i u ovoj knjigi je naveden, te je od velikog značaja jel pokaziva jedan kontinuitet kojeg ova značajna etnička grupa – Bunjevci ima već priko 400 godina. Ovo i svidoči o zajedničkim borbama Srba i Bunjevaca, prvo ko graničara, a s početka 20. vika i kroz saradnju koja je utvrdila granica tadašnje Srbije, odnosno Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca – dodaje Stepanović.

Kako saznajemo od sagovornika molba **Šimuna Matkovića** je bila primljena, pa i ispunjena, al svega na dvi godine.

– On je tražio da bude izuzet od biskuske vlasti, te da bude jedini nadležan za svoju pastvu. Posli je počo sukob izmed njega i bosanski franjevaca koji su tražili i dobili nadležnost nad ovim prostorima, odnosno jurisdikciju nad katolicima u Vojvodini uopšte. Kad se pogleda kroz istoriju, vidi se da je Matković, al i ti franjevci s kojima je imo problema, bili od izrazitog značaja za nacionalni, virski, pa i kulturni opstanak jedne značajne etničke grupacije na prostoru Vojvodine ko što su Bunjevci.

Divaneć na promociji **dr Nebojša Kuzmanović**, direktor Arhiva Vojvodine, istako je kako se pomoć oko pribavljanja dokumenta podrazumivala.

– Zadatak ustanova ko što je ova jeste da se dokumenta prikupljaje, čuvaje i prezentuju. U ovom slučaju dokument se čuva u Vatikanskom arhivu, a mi smo pomogli da on bude dostupan i da se prikaže. Svakako da su za izdanje zaslužni autor i izdavači, a mi smo srićni jel smo imali priliku bit domaćini. Ne samo o knjigi, neg o jednoj teorijsko-istoriografskoj temi, pripovitku o živoj istoriji. Koliko pratim situaciju s „bunjevačkim pitanjom" poslidnji decenija, jasno je da se radi o potribi jedne grupe da definiše svoj nacionalni identitet. Bunjevci u Srbiji imaje tako potribu, to je legitimno, a na nama je, ko naučnicima, pridstavnicima arhiva, muzeja i drugi ustanova, da pomognemo u stvaranju i čuvanju tog identiteta – naglasio je dr Kuzmanović.

Književno veče je upotpunio tamburaški orkestar pod vođstvom **Marka Parčetića** i solistkinje **Ive Čičovski**.

N. S.

UPORNI MATKOVIĆ

Kako je to kazo Milan Stepanović, Šimun Matković bi se mogo opisat ko izuzetna i zanimljiva ličnost.

– Virovatno je odrasto čuvajuć ovce, počo je ko franjevac, poteko je iz Olova koje je imalo čuveni franjevački manastir, a bio je u Baru, u Bugarskoj, u Sremu... Dvared je bio primljen kod sultana, četri puta je bio na prijemu kod dvojice papa, primali su ga najuticajniji ljudi iz tog vrimena. Bio je borben, uporan, čovik koji je katoličku viru med južnim Slovenima na ovim prostorima uspio spasit u vrime najveće krize, prija svega od Turaka koji su u katolicima vidili najveću opasnost. Zafaljujuć angažmanu i upornosti, imo je velike rezultate za to vrime, zaista fascinantne domete – divani Stepanović.

PROJEKTNI TIM UNIVERZITETA EDUCONS RADIO ISTRAŽIVANJE O BUNJEVCIMA

Manifestacije – čuvari kolektivnog sićanja i nematerijalne baštine

Manifestacije: čuvari kolektivnog sićanja i nematerijalne baštine naziv je projekta kojeg, nuz podršku Pokrajinskog sekretarijata za visoko obrazovanje i naučno-istraživačku dilatnost, realizuje projektni tim Univerziteta Educons u sastavu **prof. dr Andrea Andrejević Panić**, rukovodilac projekta, **prof. dr Srđan Milošević** i **MA Jelena Grujić**.

Kako ističe prof. dr Srđan Milošević rič je o drugoj fazi projekta, kroz empirijsko istraživanje koje se zasniva na fokus-grupama ko tehniki kvalitativni istraživanja. Kroz ovu fazu su vođeni razgovori sa pridstavnicima pomenutog sekretarijata, Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine, te s pridstavnicima udruženja i organizacija u bunjevačkoj zajednici.

– Pošli smo od pritpostavke da manifestacije pridstavljaje jednu važnu infrastrukturu za sve narode koje danas imamo u Vojvodini i da one pridstavljaje i jednu infrastrukturu za kolektivno pamćenje nematerijalne kulturne baštine, kako generalno, tako i kod Bunjevaca koji su dio kulturnog i nacionalnog identiteta na teritoriji Vojvodine – divani prof. dr Milošević, pa nastavlja:

– Cilj istraživanja je potvrda pritpostavke da manifestacije Bunjevaca imaje ulogu čuvara nematerijalne kulturne baštine i pola-zimo od tog da su ljudi usmireni na događaje koji se organizuju u ime el u čast tradicije, praznika, obilužavanja važni datuma. To su i prilike da se ljudi okupe, druže, da na jednom mistu budu zajedno. Želja nam je vidit kako te manifestacije učestvuju na kolektivno pamćenje Bunjevaca, koliko su usmireni jedni na druge, i šta pridstavlja nematerijalna vridnost koja se prinosi s generacije na generaciju i koja se niguje u najužem krugu porodice, lokalne sridne, pa i šire.

Srđan Milošević

Kako kaže prof. dr Milošević kroz ovu fazu istraživanja divanili su sa većim brojom sagovornika, a upravo je divan bio važan.

– Nismo tili samo popunjavat ankete, pa iz tog crpit zaključke, neg je upravo ideja bila da koristimo kvalitativne metode, odnosno divanit s ljudima, napravit zapise koji će nam pomoć da razumimo ovu temu. Ne stajemo na ovom, slideći korak je da sve zaokružimo jednim podužim izvištajom koji će objasnit sam značaj manifestacija za Bunjevce, al generalno i manjine u Vojvodine, te da objavimo i jednu publikaciju koja će se bavit pitanjima usmirenim ka ovoj temi.

Kroz istraživanje se tim bavio samo Bunjevcima, a kako se moglo čut, izbor je pao baš na Bunjevce, jel je o ovoj zajednici bilo manje informacija, te se steko utisak da kod ove zajednice postoji rasutost.

– Kroz formalne razgovore smo saznali razne stvari, al ljudi teško mogu bit objektivni i dat svoj sud o Bunjevcima. Imam sriću da sa mnom u kabinetu sidi koleginica Jelena Tadić, rođena Andrašić, koja je Bunjevka iz Subatice, od koje sam tušta sazno. Take informacije, iz neformalni razgovora, su bile dragocine – dodaje prof. dr Srđan Milošević na kraju divana za „Bunjevačke novine".

N. S.

U OSNOVNOJ ŠKULI „ĐURO SALAJ” ODRŽANA ZANIMLJIVA RADIONICA

Lipa „Jesenja čarolija”

U organizaciji Udruženja građana „Bunjevački omladinski centar” u Osnovnoj škuli „Đuro Salaj”, te nuz goste iz Osnovne škule „Sečenji Ištvan”, održana je prigodna radionica za dicu – „Jesenja čarolija”. Dica su ovom prilikom mogla naučit osnove o radu sa slamom, te vidit kako se od prirodnog materijala, nuz malo mašte, prave prilipi radovi – prava umitnička dila.

Radionica je bila posićena, a kako divani **Jelena Vukčević** koja u ovoj škuli pridaje predmet bunjevački jezik s elementima nacionalne kulture, tako je i sa časovima.

– Ono što dicu privlači ovakoj nastavi je virovatno jedan specifičan način rada, a jedan od ti elemenata su svakako i radionice ko što je ova kojoj prisustvujemo. Mi i tokom godine često praktikujemo održavanje prigodni radionica, vezani za običaje, za našu bunjevačku tradiciju. Kad čuju šta se sve radi na časovima, dica se rado opridile za ovaj predmet – kaže Jelena Vukčević, te dodaje:

– Svaka radonica daje velik doprinos za razvoj dice, jel su upravo likovne, muzičke i slične kreativne aktivnosti važne za ovaj uzrast. Kad radimo i štogod drugo na časovima, poput obrade teksta el gramatike, uvik je dan dio časa ostavimo za mogućnost da se razvija kreativnost dice.

U razgovorima s dicom saznajemo da je to što je divanila njeva učiteljica baš tako. Tako **Noel Letić** divani da voli časove kad ima priliku opravit štogod lipo i zanimljivo. **Lana Rogić** je opisala kako su pravili kućice od slame, te da je ovo bila još jedna lipa prilika da se štogod kreativno uradi.

– Nije mi bilo prvi put da radim sa slamom i sviđa mi se ovaka radionica. Vidila sam šta se sve od slame mož opravit, zaista tušta stvari, i jedva čekam da i ja tako štogod naučim – divanila je **Dunja Gabrić**, a **Tea Stanković** priznaje da je oduševljena što ima priliku ić na bunjevački.

– Prošle godine sam išla na nike druge časove dodatne nastave, al nismo radili ništa ovako zanimljivo. Kad sam čula šta se sve na bunjevačkom zanimljivo radi, morala sam se upisat i volim što sam dobila priliku bit dio jedne ovake radionice. Sve mi se sviđa!

Čim je jedna radionica u ovoj škuli završena, već su počeli planovi da se prave nova zanimljiva okupljanja za dicu, a sve nuz tradiciju i običaje bački Bunjevaca.

N. S.

HUMANITARNO OKUPLJANJE U OŠ „MATKO VUKOVIĆ”

Kad dica pomažu dici

Udruženje „Za Subaticu svim srcom” organizovalo je humanitarni program u sali Osnovne škule „Matko Vuković”. Bila je to prilika da se održi svečanost povodom kraja „Medini kreativni radionica” u prvom ciklusu, al i da se najave radonice u novoj sezoni.

Kako je istako **Branko Prćić** iz Udruženja „Za Subaticu svim srcom”, u prvom ciklusu održano je pet radionica kroz koje je prošlo priko 100 dice.

– Pokrenili smo ove radionice za dicu iz našeg Udruženja, ali i za svu drugu dicu da se malo družimo, razvijamo kreativnost, pravimo lipe suvenire i poklončiće. Nastavićemo s ovim projektom slideće godine, novcima iz prvog ciklusa obezbedićemo sridstva za naredne radionice – kazo je Prćić.

Tom prilikom je održana i promocija kampanje „Spasimo ranu – spasimo humanost” Fondacije „Divac”, a dici su svojim programom prijapodne ulipšali gosti iz Baletskog studija „Olena”; Ansambla „Sunce”, Baletske škule „Raičević”, KUDŽ „Bratstvo” i OKUD „Mladost”.

Med gostima je bila i **Milanka Kostić**, članica Varoškog vića zadužena za oblast obrazovanja i kulture. Ona je i pozdravila organizatore i sve učesnike, te je dodala:

– Želim podilit s vama svoju radost što sam danas tu da zajedno budemo dio ove prilipe humanitarne priče i akcije. Nekako je najvridnije razvijat najznačajnije vrline kod nas, humanost, empatiju, ljubav i osićaj da je potribno kome pomoć. Vi ste, draga dico, zajedno sa vašim roditeljima i organizatorima dokazali da je tako.

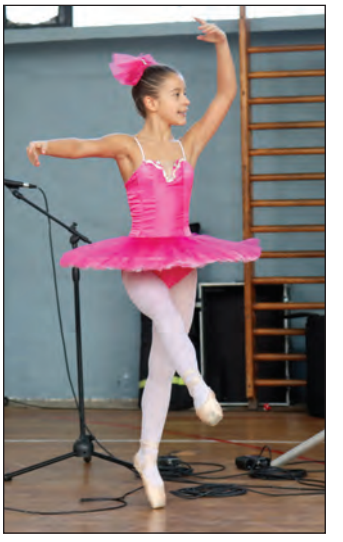

Akcije koje uključivaje dicu i mlade i koje ji uče pravim vridnostima obećavaje i izvesnu budućnost za našu zajednicu. **N. S.**

U TEHNIČKOJ ŠKULI „IVAN SARIĆ" NE ZABORAVLJAJE ČIJE IME NOSE

Od snova se ne odustaje

Kadgod „Mašinski, elektrotehnički i saobraćajni školski centar", el popularnije MESŠC, od 1999. godine nosi ime Tehnička škula „Ivan Sarić". Škula je osnovana prija 77. godina, a dan kad je **Ivan Sarić** izvo svoj prvi uspišan let avionom u Subatici, na tadašnjem hipodormu, 16. oktobra 1910. godine, se slavi ko dan škule.

I ove godine je ovaj dan u TŠ „Ivan Sarić" proslavljen kako to i dolikuje, kroz program koji je bio koncipiran za zanimljiv način.

– Proslavljamo 77 godina od osnivanja naše škule i tim povodom smo pripravili kulturno-umitnički program. Spojili smo u programu rad Pere Tumbasa Haje i Ivana Sarića. Imamo nikoliko tamburaški numera, dokumentarni film, goste koji divane o akterima. U drugom dilu programa smo imali pridavanje „Pupin, dobrotvor i naučnik" koje je održala naučnica i publicista Aleksandra Ninković – istako je **Željko Rajčić**, direktor TŠ „Ivan Sarić"

Posebno je zanimljiv bio program „Svirati i letiti, isto je" u čijoj su realizaciji pomogli učenici ove škule, profesori, al i brojni gosti, a tom prilikom je i prikazan dokumentarni film „Temelji tamburice na turskoj kaldrmi", **Miroslava Antelja**, u produkciji Bunjevačkog kulturnog centra „Bajmak".

– Sarić je naš mali-veliki heroj. Slavimo ga svake godine, al smo sad odlučili malo drugačije koncipirat proslavu Dana škule, pa smo ispriplićali sudbine i životne pripovitke dvojice istaknuti Subatičana koji su pri tom i savrimenici, pa čak i komšije jedno vrime, živili su u istom dilu varoši. Ivan Sarić je bio fasciniran idejom letenja, inspiracija mu je bio Luj Blerio koji je priletio Lamanš 1909. godine, napravio je potajno skicu njegovog aviona, vratio se kući i napravio svoju letilicu s kojom je 16. oktobra izvo svoj prvi uspišan let i to slavimo ko dan naše škule. U jednom trenutku naratori kažu kako se zvuk tambure probija kroz puste ulice varoši, jel su svi na Hipodromu. On u jednom momentu, jel i heroji imaje pravo da se plaše, pomisli kako je lakše muzikom i umitnošću osvajat nebeske visine. Međutim, on je čvrsto rišen uradit ono zbog čega je sazvo publiku, sida u svoju letilicu i uspišno leti – pripovida **Jasmina Marić**, profesor istorije u ovoj školi, koja je tom prilikom istakla najvažniju poruku:

Željko Rajčić

Miroslav Antelj

Jasmina Marić

– Poruka našim učenicima i profesorima jeste da se od snova ne odustaje, nikad i ni pod kakim uslovima. Onda se možemo nadat da će se i snovi ostvarit.

Stipan Jaramazović je prizno da se, prilikom sviranja tambure osti ko da leti.

– S prvom žicom, njezino treperenje vas ponese, i što više svirate sve vas više nosi... I kad vas ponese, gubite kontakt sa zemljom, a šta je to drugo nego letenje – kazo je Jaramazović, dok je Antelj citiro jednog od sagovornika u dokumentarnom filmu – **Zvonka Bogdana**:

– Ako živiš u malom gradu, moraš se uklopiti u njegove okvire, a ako želiš ić dalje, moraš izać iz okvira. To je svojstveno i Ivanu Sariću i Peri Tumbasu Haji.

Što se pridavanja „Pupin, dobrotvor i naučnik", naučnica i publicista **Aleksandra Ninković Tašić** je pokušala okupljenima prinet detalje o životu i radu **Mihajla Pupina**, al i njegovoj ljudskosti.

– O Pupinu se, nažalost, malo zna. Bio je to čovik koji je znao sve o nama, zadužio nas više neg iko. Ovim đacima sam se obratila u ogromnoj nadi da mogu bit ljudi ko što je bio Pupin, da znaju da su porazi samo kratka odmorišta za buduće pobide i da to usvoje i savladaje.

Kako je to i običaj, u okviru obilužavanja Dana škule, uručena je nagrada „Ivan Sarić", za zaposlenog koji je u svojem radu ostvario izuzetne rezultate, a priznanje je dobila **Terez Sabo Cibolja**, profesor mađarskog jezika i književnosti.

N. S.

I OVE GODINE SU ŠKULARCE DOČEKALI NOVI UDŽBENICI, AL I PAKETIĆI ŠKULSKOG PRIBORA

Na radost dice i pridavača

Dicu koja u osnovnim školama uče bunjevačke i ove školske godine su dočekala nova izdanja, al i uobičajeni paketići školskog pribora. Kako se sve to poklopilo s obilužavanjom Dičije nedilje, uživanje dice bilo je još veće.

U Osnovnoj školi „Matija Gubec" u Tavankutu, dica su radosno listala drugo, dopunjeno izdanje „Čitanke za prvi i drugi razred", odnosno „Čitanke za treći i četvrti razred", autorki **Mirjane Savanov** i **Nevenke Bašić Palković**.

– Nova izdanja su usklađena s novim programom nastave i učenja, al i s višegodišnjim iskustvom i praksom od prithodni izdanja. Vidili smo ono što je dobro, a nuz povratne informacije i ono što je zahtivalo korekciju. Drugo dopunjeno izdanje ima korekcije određeni zadataka, a dopunili smo i izdanja s ilustracijama. Malo su prominjene korice, dizajn i boja, a izdanje za prvi u drugi razred sad je štampano na latinici – divani Mirjana Savanov koja u ovoj školi, zajedno s koleginicom **Slavicom Pokornić**, pridaje bunjevački.

– Pratimo program nastave i učenja i gledamo da našu nastavu realizujemo nuz ono što je po programu, al isto tako i da svaki čas obogatimo novim aktivnostima koje dica vole. Rad sa starijom dicom iziskiva više angažovanja, jel je i dicu potribno motivisat da uče o kulturi i tradicije u ovom vrimenu s novim izazovima.

I kroz razgovor s dicom zaključivamo kako su časovi bunjevačkog omiljeni. **Sara Gurinović** se fali kako s bunjevačkog ne izostaje:

– Učimo tušta na časovima, a imamo priliku pridstavit se i na drugim mistima, ko na primer na „Pogačijadi" u Mirgešu.

Slađana Marković Štetak

Staša Stanković je listajuć udžbenike divanila:

– Najviše su mi se svidile ilustracije u novim čitankama, a vidim da ima novi lekcija i novi riči kojima ću proširit svoje znanje.

Prvi put na bunjevačkom je **Kalina Dulić**:

– Volim kad imamo priliku radit štogod kreativno. Često razmišljam o novim ričima koje sam naučila, sve me to vodi na dešavanja u kući, u selu.

Paketićima u kojima su nove pisanke obradovo se **Filip Vidaković**, baš ko i **Natalija Gurinović** i **Vasilisa Obradović** koja kaže:

– Mama mi je Bunjevka, pa sam zbog tog tila i naučit bunjevački.

Sličnu atmosferu smo zatekli i na nastavi bunjevačkog u Maloj Bosni, u Osnovnoj školi „Ivan Milutinović".

– Dočekali su nas pokloni i paketići Nacionalnog savita i tako nam školska godina uvik lipše krene. Dica rado dolaze na ove časove, a ono što ji privlači jeste sigurno drugačija atmosfera nego na klasičnoj nastavi. Trudimo se dicu uključit u veći broj aktivnosti, radimo razne projekte, radionice i kvizove, zaista je jedna kreativna atmosfera. Nuz sve to iđu i udžbenici koji su savrimeni, imaje QR kodove, pa tako bolje i detaljnije možemo obradit nastavne sadržaje – kazala je **Slađana Marković Štetak** koja pridaje bunjevački u ovoj školi.

Nađa Borović, učenica iz Male Bosne, kaže kako je na bunjevački krenila u drugom razredu.

– Zanimljiv mi je ovaki vid nastave, pogotovo što imamo dosta novi sadržaja. Učestvujemo u programu Dičije nedilje, na takmičenju recitatora, iđemo na ekskurzije. Volim kad crtamo, volim kad učimo nove pismice i riči, volim bunjevački.

U osmom razredu na nastavu bunjevačkog prvi put je došo **Petar Kečenović** i priznaje da se pokajo što nije došo prija.

– Na početku nisam bio zainteresovan, al mi je drugar divanio da su časovi zdravo zanimljivi i da se njemu sviđa, Onda sam i ja jedared gledo čas kroz prozor, vidio sam da je zanimljivo i evo, sad sam rišio da krenem i ja. Na časovima je baš zanimljivo, a ako bude bunjevačkog i u sridnjoj školi, iću sigurno i dalje.

N. S.

DIČIJA NEDILJA JE OBILUŽENA I U BUNJEVAČKOJ ZAJEDNICI

Program za sve u Subatici

Slogan ovogodišnje Dičije nedilje bio je „Šta ditetu triba da poraste do neba". Pod tim sloganom su i u bunjevačkoj zajednici pripravili tradicionalni program. Ko i prošle, i ove godine je program održan u Dičijem pozorištu u Subatici, a iza organizacije je po deveti put stao Bunjevački edukativni i istraživački centar „Ambrozije Šarčević".

Dica su došla kako bi čula, al i kazala štogod o svojim pravima i obavezama, jel jedno brez drugog ne iđe, al i da vide šta su im njevi drugari pripravili.

– Tokom čitave godine mi pričamo o pravima, al i obavezama dice, a sve se to pojača tokom Dičije nedilje. Onda imamo posebnu priliku da se ovoj temi u potpunosti posvetimo, kroz razne aktivnosti. Uvik se trudimo nek to bude drugčije i zanimljivije neg ranije – ističe **Slađana Marković Štetak**, koja pridaje bunjevački u OŠ „Ivan Milutinović".

Ko i prošle godine, program je proteko u znaku multikulturalnosti i multijezičnosti. Kako su u Subatici četiri jezika u službenoj upotribi, tako je i program bio na srpskom, bunjevačkom, mađarskom i hrvatskom jeziku, nuz nastupe gostivi iz Kulturno-umitničkog društva železničara „Bratstvo" i Plesnog studija „Larisa".

– Imali smo priliku da naši učenici recituju pismice na sva četiri jezika, a time imaje priliku i upoznat druge narode, kulturu i običaje – dodaje Slađana Marković Štetak.

Nuz divan s dicom jasno je bilo zaključit da im ovaki programi i te kako gode, a učesnicima programa je bilo posebno drago što su ono što su pripravljali mogli pokazat svojim vršnjacima koji su ispunili salu Dičijeg pozorišta u Subatici.

Opšti ciljovi manifestacije ko što je Dičija nedilja su svakako skretanje pažnje najšire javnosti na prava i potribe dice; ukazivanje na odgovornost koju porodica, škula, država i njezine institucije imaje u zaštiti dice i ostvarivanju njevi prava; prezentacija dosad postignuti rezultata; ukazivanje na primere dobre prakse i probleme u ostvarivanju prava dice; podsticanje intersektorske saradnje u stvaranju uslova za poštivanje prava i optimalni razvoj diteta; promocija aktivnog učešća dice u donošenju odluka koje se nji tiču; pokretanje inicijativa i novi akcija koje doprinose poboljšanju položaja dice i ostvarivanju njevi prava.

Dičija nedilja se u Srbiji obilužava od 1934. godine. **N. S.**

KROZ ŽIVOT BUNJEVACA

Bliži se kraj jeseni

Naši stari su znali kazat: „Što se list duže drži, to se zima dalje pruži", a to su u životu više puti vidili. Ušli smo u drugu polovinu jeseni, stigo nam je novembar, a s njim ko i svake godine zalađenje, jesenske kiše i magle.

Dani su kraći, veći poslovi su porađeni, al je na salašima uvik bilo posla. Vozila se kuružna i sadivala u badnjove, sotim se zimi ranio josag i ložile paorske peći. Kad pospada lišće, grabilo se da ne prizimi na travi. Lišće se nosilo na njivu el u korlat, nije se palilo ko danas, ti dimovi su jaki pa guše stariju i bolesnu čeljad. O tim se kadgod većma vodila briga neg danas. Žito je posijano i mogli se vidit redovi mladog žita. Salaši su pomazani krečom, da bude čisto za Svi svete, a kreč je štitio zidove od kiše i sniga.

Poštivanje svetaca

Prvog novembra su Svi sveti, to je velik svetac kad slavimo sve svete zajedno. Dan prija se čistila groblje i nosilo cviće, krizantena i jesenska ružica, što je bilo na svakom salašu. To je porodičan svetac, pa se kuvala svečana užna, peklo se kolača, nije se išlo u goste ni komšiluk. Pridveče, kad se josag namiri, sva čeljad uđu u sobu, zapali se nikoliko svića doli na zemlji isprid astala, pa se naglas molila krunica i litanije svima svetima. Ni mladi nisu nikud izlazili.

Poštivanje pridaka

Mrtvi dan je drugog novembra. Tog dana se sićamo vi naši pokojni pridaka koji više nisu s nama. Išlo se na groblje di se nije stiglo na Svi svete. Na Mrtvi dan su se mogli radit kojikaki poslovi, samo se sa zemljom nije ništa radilo radi poštivanja naši mrtvi koji počivaje u zemlji. Nije se oralo, ni kopalo, ni sadilo, samo da se zemlja ne dira. Uveče se molila krunica za sve mrtve duše, a na kraju se kaže: „Pokoj vični daruj njim Gospodine i svitlost vikovična nek njim svitli, da počivaje u miru". I na Mrtvi dan se uveče nije nikud išlo, taki je bio običaj kod Bunjevaca, pa su se naši mladi tog držali. Ta dva dana se nisu pravile nikake igranke, nije bilo ni pisme ni graje, nikog nije bilo uveče na sokaku el šoru, ko u druge večeri. Kad se iđe na groblje triba i dicu vodit, pa da na nadgrobnoj ploči vide ime svoji pridaka, kako su se zvali i koliko su godina živili. Dicu triba od malena učit da poštivaje svoje mrtve pritke. Da znaju ko su, šta su, pa nek ostane čvrsto stablo svoji korenova.

Poštivanje roditelja

Kako se godina približava kraju tako se i naš život polagano, al cigurno privodi kraju. Ima oni koji umru mali, mlađi el u sridnjim godinama, a ima i ko doživi duboku starost. Ko je imo više dice, tom je starost bila lipša, jel di je više dice i mladi, tu je život veseliji. Kadgod su dica starije većma poštivali nek danas. Dobre savite su od nji naučili, koji su njim kroz život bili od koristi. Nikom nije ni palo na pamet oca i mater dat u siromaški dom, kad više nisu mogli radit, pa da tamo provedu ostatak života. Odbačeni iz svojeg salaša, i daleko od svoji najmiliji.

U kadgodašnje vrime stari i mladi su se zdravo većma slagali nek danas, a cigurno zato što su uvik živili zajedno u porodici. Danas je sve drugačije. Mladi su većma zaposleni, roditelje dadu u dom, dicu nose u obdanište. Kad dođu s posla umorni, ne znaje šta će prija uradit, kuvat, prat spremat, a za dicu ostane zdravo malo vrimena. Kadgod naši salašari nisu bili zaposleni u firmama, al su zato vridno radili i paštrili se skupit štogod imanja. Da ostave svojoj dici da ji imaje od čega izdržavat kad ostare, jel kadgod nisu imali penziju. Stari su se lipo odnosili sa svojim unučadima, uvik su znali da ji čimegod obraduju i daju kaki šećer el rogač i smokve, a dica su se svemu obradovala. Kad su išli u dućan, dobili su koji novčić da kupe štogod sebi. Što je najvažnije, uvik su za dicu imali lipu rič, rado su ji pomilovali po kosi i poljubili ji. Dica su to ubardala, pa su njim to višestruko vratila. Kad iznemognu i razbole se, dica su se uvik našla tu da ji pitaje kako su, šta ji boli, jel njim triba štogod, jesul gladni el žedni. Kod stari i bolesni su i komšije često dolazile da njim nuz divan i šalu skrate vrime i da vide da nisu zaboravljeni. Oni mlađi su uvik znali kaku novost što su čuli u varoši, a i stari su volili da kažu kaki doživljaj iz svojeg života. Naši prici su bili pobožan svit, pa su prid kraj života imali ispovid, kako bi se pričestili i primili poslidnju pomast, koje obavi svećenik. I tako pomireni s Bogom i s ljudima odu na poslidnje putovanje.

Ispraćaj na vični počinak

U kadgodašnje vrime stari su većinom umirali kod svoji salaša. Ako je kogod bio u bolnici, tražio je nek ga pušte kući da još jedared vidi svoj salaš, svoje najmilije i tu umre. Smrti se nisu bojali, obično su kazali šta da njim obuku, i da ne kupuju cviće ni vince, da ne troše novce, bolje nek kupe štogod dici. Kad kogod umre, dva sata ga ne diraje s mista, jel se viruje da je duša još dva sata u tilu. Uveče su dolazili komšije rodbina i kumovi prijatelji i drugi koji su ji poznavali, el bili društvo mladima. Uveče se molila krunica i pivali psalmi, a posli su bili ponuđeni rakijom i lakumićima. To se virovalo da je za pokojnikovu dušu. Na sarani prvi za mrtvacom išli su kolani, nosili su cviće i svete vode. Tako su svakog ispratili u vičnost na put brez povratka. Svećenik je čito oproštajnu molitvu, svi su puštili po koju suzu, jel su ostili gubitak drage osobe.

Jesenje vrime nosilo je kraće dane, a dugačke večeri su se prikraćivale divanom, kartanjom, al ne u novce, neg radi šale. Za mlade se pravile igranke i zabave sa svircima, do Svetog Andrije, a posli dolazi sveto adventsko vrime, pa se kazalo: „Andrija zavezanija". **A. V. K.**

Sveci koji se spominjemo

Naši prici su kadgod većma slavili i poštivali svece neg danas. To su sveci koje su crkvene vođe i papa proglasili svetima, pa su njeva imena napisana u kalendaru. A ima i oni koje mi ode na zemlji ne znamo da su u božijoj milost. Mi se uvik nadamo da je Bog koga i od naši pridaka ubrojo med svete.

Svi svete slavimo 1. novembra, to je velik svetac, ništa se ne radi. Pa i mi danas ohrabreni virom i molitvom putujemo u susrit Gospodinu. Mrtvi dan slavimo 2. novembra, kad se sićamo svi naši mili i dragi koji više nisu s nama ode na zemlji već su prišli u vičnost. Naši dragi roditelji koji su nas rodili i odranili. Ujtru se iđe u crkvu na svetu misu, a posli na groblje, di se molimo za njeve duše. U molitvi se spominjemo i oni duša koji ni grob nemaje, koji su nestali u ratovima, morima, požarima el razneseni minama, pa njim tila nisu nikad pronađena.

Margarete Divice i Mučenice spominjemo se 16. novembra, ona je iz Antiohije, a ubijena za vrime Dioklecijanovog progonstva. Svete Elizabete se spominjemo 19. novembra, ona je život započela u velikom bogatstvu u zlatnoj kolikvi, bila je ćer bogati roditelja. Bila je progonjena od pogana, umrla je u velikom siromaštvu.

Svete Cecilije divice i mučenice spominjemo se 22. novembra. Ona je bila pobožna cura, pa se zavitovala vičnom divičanstvu, a roditelji su je na silu udali za poganina Valerijana kojeg je ona Božjom pomoći uspila obratit, još i brata mu Tiberija. Tamošnji vladar je poslo vojnika da je ubije, al nije uspio. Cecilija je još tri dana živila i umrla ko mučenica.

Svetu Katu slavimo 25. novembra. Ona je sa svojim razumom, što je od Boga primila, uvik tražila pravdu i istinu koju je našla u viri Isusa Krista. Kad je kralj Maksimin progonio kršćane, tio je Katu na silu udarcima i glađu prisilit nek se odrekne vire u Isusa, da se pokloni krivim bogovima. Al na njezine mudre riči tušta se svita obratilo, pa još i carova žena. Kata je mučenički ubijena, a saranjena je na gori Sinaj.

Andriju apostola slavimo 30. novembra. Andrija je posto Isusov apostol, bio je progonjen i na kraju razapet na križu umro. Tad počima Sveto adventsko vrime koje traje 40 dana.

A. V. K.

BUNJEVAČKA ZDILA

Sve od kupusa

Čorba od slatkog kupusa

1 kila kupusa
1 peršin
1 šargaripa
1 krumpir
1 glavica crnog luka
1 kašika masti
po kašike sitne paprike
1 kašika začina

Kupus naribat, ostalo povrće očistit, isić na kocke pa sve metnit nek se kuva u tri litre vode. Dodat začin i od masti i paprike napravit zapršku i zapržit čorbu.

Zapečen kupus

2 kile kupusa
1 kašika masti
2 kašike vode
1 kašika vegete
1 kila mesa

Meso isić na manje komade. Mast i vodu metnit u labošku na šporelj, pa dodat nariban kupus. Kad se smekša, metnit u tepciju u kojoj će se iznet na astal. Vegetom posut kupus i meso, pa ga poslagat na kupu, i metnit nek se peče. Kad se meso ispeče, izvadit iz lerne i vruće iznet na astal.

Kupus s paradičkom

1 manja glavica kupusa
po litre kuvane paradičke
1 glavica crnog luka
po kašike soli
1 kašika masti
1 kašika brašna
po kašike sitne paprike

Kupus naribat, pa metnit u labošku. Nalit paradičku i toliko vode da pokrije kupus. Dodat so i crni luk isickan. Kad se skuva, napravit zapršku i zapržit kupus.

Kupus kifle

½ litre mlika
polak pakovanja kvasa
3 kašike šećera
60 deka brašna
deci i po ulja
malo soli
2 žumanceta
polak margarina

Zakuvat tisto od mlika, kvasa, brašna, šećera, ulja i soli, pa kad se krene, razvit tisto, pa namazat s margarinom i žumanjcetom. Zavit u rolnu, pa sić širine oko centi i po i slagat u podmazanu tepciju. Kad se kifle peku, narastu i rascvataje se, pa izgledaje ko kupus. Zato se zovu kupus kifle.

A. V. K.

NEVENKA BAŠIĆ PALKOVIĆ, BIBLIOTEKAR SAVITNIK I KUSTOS (VII DIO)

Istorijat periodike kod Bunjevaca od 1868. do 1944. godine

U okviru obilužavanja jubileja i 200. broja naši novina donosimo nastavak priloga o informisanju kod Bunjevaca objavljenog u Zborniku radova sa simpozijuma „Kultura i identitet Bunjevaca" održanog u Novom Sadu 18. februara 2017. godine, urednika dr Drage Njegovana

Prvi nediljni bunjevački list Subatičke novine (1893-1898) ima podnaslov „bunjevačko-šokački list za misne obće stvari, prosvitu, zabavu i gazdinstvo". U programskom članku u prvom broju lista, vlasnik i odgovorni urednik Mladen Đorđe Karanović (1863-1950), jedan od „srpski trijumvira u bunjevačkom renesansu", ističe da se list osniva iz patriotski razloga da se „popuni praznina u obrazovnom i kulturnom prosvećivanju Bunjevaca i Šokaca", koji osim misečnika Neven nemaje drugi listova. Traži se bunjevački jezik u crkvama, školama i opštinskim zvanjima jel u Subatici živi oko 40.000 Bunjevaca, koji ispunjavaje sve obaveze prema državi, a nemaje ista prava ko drugi građani. Subatičke novine[1] su imale tematske samostalne dodatke za božićne i uskršnje praznike, a u nastavcima su objavljeni značajni radovi o Kaloru Đ. Milodanoviću, o Bunjevcima (nagrađena studija Ivana Ivanića) i odlomci romana Brakonja fra Brne Sime Matavulja. List se štampo u „prvoj pravoj slovenskoj štampariji" dr Dušana Petrovića, bunjevačkog mecene u Subatici, po vrlo povoljnoj cini. On je autor najznačajnije studije o prvom bunjevačko-srpskom novinaru K. Milodanoviću 1893. godine.

Nevenka Bašić Palković

Godine 1907. pojavljivaje se u Subatici dvonediljne Naše novine (1907-1918), zvanično glasilo Zemaljskog kršćansko-socijalnog udruženja, kasnije nediljni list istoimene stranke. Glavni urednici tokom izlaženja bili su: dr Joso Mamužić, Ivan Petreš, Matija Ćatalinac, Blaško Rajić, Bela Mesaroš i Stipan Subotički.

U međuratnom periodu pored obnovljenog lista Neven (1918-1922; 1924-1932), u nikoliko navrata izlaze Bunjevačke novine 1924. i 1940, šaljivi list Bunjevačko žackalo 1940 (Kolozsi 1983), ko i listovi Narod (1919-1923), ko nezavisni, a onda ko list jugoslovenske demoratske partije, te Narodna rič (1920), Novine, koje kasnije minjaje naziv u Subatičke novine, pa u Hrvatske novine, zatim Zemljodilac (1923-24) i drugi bunjevački, često kratkotrajni partijsko-stranački i politički listovi (Šokčić 1934). Tokom II svitskog rata u Somboru se pojavljiva politički nediljni list Naše Novine (1943-1944) Grge Vukovića, štampane na rotacionoj mašini Josipa Bošnjaka. Od ovog naslova sačuvan je mali broj primeraka. Nakon pokrećanja subatičkog dnevnog lista Jugoslovenski dnevnik (1929-1935), bunjevački novinari književnici, zajedno sa Srbima sarađivaje u tom dnevniku: Lazar Stipić, Mara Đorđević Malagurski, Joso Šokčić, starina Mijo Mandić, čija je novinarska legitimacija iz tog lista sačuvana u porodičnoj arhivi, a prikazana na izložbi u Varoškom muzeju Subatica 2015. godine [2].

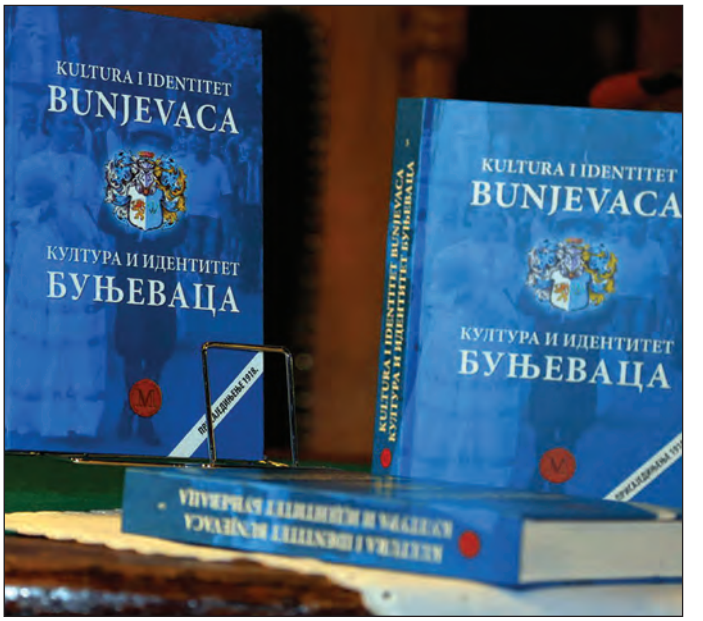

(nastavlja se)

1 Nevenka Bašić Palković: Subotičke novine (1893-1898) kadgodašnji bunjevački nediljni list, Bunjevačke novine, III/2, februar, Subatica 2000, 8.

(2 Nevenka Bašić Palković, Mijo Mandić (1857-1914), počasni građanin Subatice. Mandich Mihaly (1857-1914) Szabadka varos diszpolgara, Subatica 2015, 14.)

MUZIČKA BAŠTINA BUNJEVACA

Zvuci jedine bunjevačke opere

Kad je rič o jedinoj napisanoj bunjevačkoj operi spominje se ime **dr Josipa Andrića** kojem se ove godine navršava 55 godina od smrti. Bio je poznat ko književnik, kompozitor i muzički pisac. Rođen u Bukinu u Bačkoj, 14. marta 1894. godine, al se u ditinjstvu sa baćom i maćvom priselio u Morović u Srem.

Gimnaziju je završio u Slavonskoj Požegi, pravne nauke u Zagrebu i Pragu, trgovački fakultet na Tehničkoj školi u Pragu i kurs skolastičke filozofije u Insbruku. Studije prava završio u Zagrebu, a muziku učio privatno u Slavonskoj Požegi i Pragu. Od 1919. do 1954. godine radio je u Zagrebu ko novinar, muzički kritičar i urednik književni izdanja. Za doktora prava promovisan je 28. februara 1920. godine u Zagrebu. Bio je neumoran i svestran kulturni radnik.

U društvu Sv. Jeronima bio je glavni urednik od 1921. do 1946. godine, pa mu je kroz ruke prošlo 500 razni publikacija.

Pokrenio je i uređivo časopise i listove, od koji je najpoznatiji „Obitelj", a stupio je i na polje književnosti. Objavio je zbirke pripovidaka: „Srijemske elegije", „Dunje ranke", „Nove brazde", i romane: „Svega sveta dika", „Velika ljubav" iz slovačkog života.

Posebno je poznat njegov kompozitorski rad. Za tamburaški orkestar napiso je brojna kola, svite i rapsodije. Isprva komponuje za tambure, kasnije za različite kamerne i orkestarske sastave.

Oslanjo se u prvom redu na folklorne elemente svojeg rodnog kraja, al je na njega utico i muzički folklor Lužički Srba, Slovaka i Čeha. Kompozicije su mu rađene jednostavnijim izražajnim sridstvima i imaju pretežno popularan karakter.

Najpoznatija je njegova prva bunjevačka opera „Dužijanca" koja je prvi put izvedena u Subatičkom narodnom pozorištu 29. aprila 1953.

Dila – orkestarska dila: Mala seoska simfonija, 2 simfonijete, 5 uvertira, koncert za tamburu – solo i tamburaški orkestar, 18 simfonijski plesova, oko 180 kompozicija za tamburaški orkestar; kamerna dila: Gudački kvartet bački, Klavirski trio, Kompozicije za violinu i klavir; dramska dila: Opere: „Dužijanca" (na vlastiti libreto, prva bunjevačka opera, izvedena 1953. u Subatici), „Otmica Šijakinja" (libreto F. Ciraki), 1954. i Rasprešono kolo (libreto V. Marinović), 1955. Balet Jurjaši, 1953. Muzička komedija „Na vrbi svirala" (vlastiti libreto, izvedena 1956.); vokalna dila: Kantate: „Fruška gora", „Kantata o Somboru", „Šokački svatovi", „Slavonska berba", „Bunjevačka kantata" i dr. oko 60 horova, 150 solo pisama, brojne obrade i dr.; spisi: Ruska opera, 1923. Kako ćemo razumeti muziku, 1939. Slovačka muzika (prva istorija slovačke muzike uopšte), 1944, Škula za tambure, 1953. (prva škula za sve sisteme) i drugo.

Kroz svoj dugogodišnji rad je sabro oko 2.000 narodni pisama. Umro 7. decembra 1967. godine u Zagrebu.

T. B.

U BUNJEVAČKOJ KUĆI U NOVOM SADU ODRŽANO PRIDSTAVLJANJE KNJIGE „ZAGONETKE O ŽIVOTINJAMA"

Zagonetke svoj dici na dar

U Bunjevačkoj kući u Novom Sadu je u subatu, 15. oktobra, održana promocija knjige pod nazivom „Zagonetke o životinjama" autorke **Bojane Jelić**. Tom prilikom su dica imala prilike upoznat se sa sadržajom ovi knjiga koje se sastoje od tri dila: „Ptice i insekti", „Životinje iz džungle i vodene životinje" i „Životinje sa farme i životinje iz šume" koje su naminjene za dicu od tri do šest godina starosti.

Kroz ove tri knjige autorka je u formi rime i stiha uspila najmlađoj populaciji približit i dočarat koja bi životinja bila opisana u svakoj zagonetki. Vrlo višto koristi ključne riči koje asociraje na ciljanu životinju iz zagonetke, želeć da dica nuz to što tribaje pogodit o kojoj je životinji rič mogu i naučit šta su sve glavne karakteristike odabrani životinja iz zagonetki.

Čitajuć ove knjige, dica mogu naučit i zavolit životinjski svit kroz zabavu u svoje slobodno vrime. Ovaka štiva su potriba, jel kadgod i sami roditelji nemaje dovoljno vrimena da s dicom obalaze ZOO vrtove, el nemaje mogućnost dici pokazat npr. opasne životinje iz džungle. Na ovaj način dica se mogu na jedan interesantan način upoznat upravo sa životinjama koje su slabije dostupne za upoznavanje zbog svog specifičnog prirodnog staništa.

Ove knjige pomažu i razvijaje dičiju maštu i vridnosne sisteme koji se kod dice javljaje u ranim periodima života. Dočaravanjom staništa di žive životinje iz ovi zagonetki zastupljene su boje koje takođe bude asocijacije o kojoj je životinji rič, a nuz to razvijaje i vištinu pripoznavanja boja koja je takođe za ovaj uzrast dice od izuzetnog značaja.

Sve lipote se nalaze u prirodi i s prirodom, a ove knjige su lipota pripoznavanja životinjskog svita kroz zagonetke, dici na dar.

T. B.

SAVITI NUTRICIONISTE ZA ZDRAVIJI ŽIVOT

Ishrana dice – kamen temeljac

Ishrana od ranog ditinjstva je kamen temeljac zdravlja u budućnosti. Navike koje se steknu u ranoj fazi života su uglavnom ustaljene i kod odrasli. Prve navike što se steknu su od naši roditelja i uopšteno porodice. Njevo ponašanje, navike, tradicije... se često prislikavaje i na dicu koja kasnije isto to gaje u odraslim godinama. Nažalost, došlo je vrime kad je tempo života sve brži i ponekad se nema vrimena da se dici ukaže šta je dobro, a šta loše, kad i kako da se ponašaje i kake se odluke tribaje donosit. Kasnije sve to mož imat katastrofalne poslidice po životni standard, kako pojedinca, tako i zajednice. Zato je zdravo bitno da se na vrime nauče prave vridnosti i da se gaje zdrave navike koje će se praktikovat do kraja života.

Kultura zdrave ishrane i njezin značaj od mali nogivi nije izuzetak. Vrime za obroke, frekvencija, obilnost, raznolikost... su samo nike od stvari koje triba objasnit dici u ranoj fazi njevog života. Od samog rođenja, kad nismo u stanju brinit sami o sebi je bitno kako nas roditelji rane. Kasnije, kako se dite razvija i postaje svisnije okoline i zbivanja u njoj, potribno je ukazat dici da je ishrana jedna od najbitniji stvari u životu i da je to štogod što će ji pratit do kraja života. Također, triba postavit dobar primer za nji, jel uglavnom dica kopiraje navike odrasli i nesvisno stvaraje naviku.

Prema tom, koji su to principi po kojima triba jedno dite da se rani.

1. Zdrava ishrana za cilu porodicu

Dica često priuzimaje mnoge navike koje vide u porodici. Ako želite da dite ide povrće s apetitom, svi članovi porodice tribalo bi

Ivan Katančić
strukovni nutricionista - dijetetičar

da imaje povrće na tanjiru da bi ili prirodno. Također je zdravo bitno da se ne ističe jedno povrće da je bolje od drugog. Dici triba ukazat na širok spektar namirnica i da oni sami za sebe odluče, al pod uslovom da probaje. Dica ko dica, znaju bit izbirljiva i zato je uloga roditelja zdravo bitna i da ji animiraje da makar probaje određenu vrstu rane.

2. Uključivanje u kupovinu i kuvanje

Dica od malena moraje razumit odkaleg dolazi naša rana i kako se pripravlja. Uključite svoje dite u sve što uključiva kupovinu, čuvanje i kuvanje rane. Ko rezultat tog, poznavaće mnogo bolje raznolikost namirnica, znaće kako ji bezbedno skladišti i razumiće koje su najprikladnije kombinacije za zdravu ishranu. Pokušajte ditetu objasnit dok zajedno kuvate, koja je uloga garnirunga, salate el deserta. Sve ove akcije pomoće mu da formira zdrave navike do odrasle dobi. Rana triba ostat jedno od najveći životni zadovoljstava, al to zadovoljstvo triba dolazit iz rituala posvećeni pripravljanju obroka i posluživanja, a ne iz vrste i količine rane koju idemo.

3. Ne mora se poist sve s tanjira

Većina dice osića glad i sitost ko i mi odrasli. Kod većine odrasli u današnje vrime se nažalost ovaj osićaj poremetio zbog sve više prisutne nezdrave ishrane i pokušaja regulisanja tilesne težine sa raznolikim načinima ishrane, tzv. dijete, koje ne uspiju, pa tu dodatno nastaju komplikacije, zatim prikomirnog ila el lošeg upravljanja stresom. Odgovornost roditelja je da priprave kvalitetnu ranu, a dica da idu u skladu s osićajom sitosti, odnosno da im se u ranoj fazi objasni razlika izmed emocionalne gladi i fiziološke sitosti. U današnje vrime „poist sve s tanjira" pridstavlja nagon za gojaznost. Kad se primete odstupanja od normalne težine (višak el nedostatak), triba konsultovat specijalistu koji će s većom tačnošću utvrdit količinu namirnica pogodni za svaki obrok, u zavisnosti od starosti diteta i težine koju ono mora dostignit.

4. Slatkiši imaje svoje misto u ishrani

Svako dite voli poslastice, slaniju el masniju hranu, el sve na jednom mistu. U optimalnoj ishrani za dicu, nalazi se ova manje zdrava hrana, al ne smi pridstavljat više od 10% dnevni energetski potriba diteta. Oko 90% dnevni potriba mora poticat od hranljivi namirnica (integralni žitarica, voća, povrća, mlika, mesa s manje masnoća, ribe, orašasti plodova, simenki).

5. Raspored obroka

Dica se moraje pridržavat rasporeda obroka ravnomirno iz dana u dan. Naravno, satnica ne mora bit striktna, al da se gleda da obroci uglavnom budu u isto vrime. Kod odrasli opet to zna varirat iz razni razloga, iako se i oni mogu uskladit. Dodatni problem nastaje kad dite vidi rutinu roditelja i počne je kopirat. Dičija ishrana, tj. rutina, je u suštini ista ko i kod odrasli. Tri glavna obroka, od koji su najmanje dva u porodici (doručak i večera), plus 2-3 užine idealni su tokom perioda rasta. Zašto? Jel u ditinjstvu proces rasta troši tušta energije, al dičiji stomak je još uvik mali. Jedina opcija za pokrivanje potriba za energijom su česti obroci, al u malim količinama. Međutim, velika je pogriška „izolovat" dicu i metnit ji na program obroka odvojeno od ostatka porodice. Čak i kad se dite bori sa kakim obolinjom je dobro pružit podršku tako što će se učestovat u njevom režimu ishrane kako se ne bi osićali izolovanim. Imajte na umu da je porodični obrok uvik zdraviji, brez obzira na meni, neg najzdravija rana kad dica idu sama. Ovaj princip važi podjednako za dicu i odrasle i pridstavlja osnovu zdrave ishrane.

KAKO POSTIGNIT HARMONIJU U KUĆI

Kineska viština uređenja doma

Feng šui pridstavlja drevnu kinesku vištinu uređenja doma, kako bi se u njemu postigla harmonija izmed sila na zemlji i sila na nebu. Drugim ričima, kako bi se privukla pozitivna životna sila poznatija ko „či". Uspihom na tom planu omogućavamo duhovni mir, blagostanje i sriću, kako za sebe, tako i za sve članove našeg domaćinstva. Efekti uređenja doma su fenomen koji funkcioniše na kolektivnom planu u onolikoj miri koliko ljudi dili jedan životni prostor.

Sam izraz Feng šui, priveden bukvalno znači „Vitar-voda". Ovo označava simbolički kako energija kruži, i šta na nju utiče u prirodi. Ovu kovanicu je formuliso Guo Pu, iz dinastije Jin, a ona u cilosti glasi: „Či leti na vitru i rasipa se, a zadržava se kad naiđe na vodu."

Kineska verzija kompasa (Lou Pan) pristavlja srž Feng šuija. Uz pomoću njega dobijamo i brojne druge podatke korisne za uređenje prostora, osim utvrđivanja strana svita. Moguće je koristit i klasičan kompas u procesu uređenja doma, al je u tom slučaju potribno dobro poznavanje teorije Feng šuija.

Pouzdano se danas zna da je Feng šui, ko viština, star priko 6.000 godina. To je potvrđeno krajom XX vika kad je u Kini iskopan jedan grob iz doba neolita, koji je bio uređen po uputstvima Feng šuija.

U to su se doba služili astronomijom kako bi odredili strane svita, jel magnetni kompas još uvik nije bio izmišljen. Tako i određene zakonitosti u Feng šuiju datiraju iz neolita, a nike su dodane kasnije, za vrime razni dinastija koje su vladale Kinom.

Svojevrsnim ocom Feng šuija mož se smatrat Yang Yun Song, tri knjige u kojima je definiso Feng šui i njegova pravila, i danas se izučavaje. Ova se viština proširila na Zapad tek sedamdeseti godina prošlog vika, kad je vladala prava pomama za kulturom Dalekog istoka. U tom procesu mnoge originalne tekstove s kineskog zapadni su privodioci loše priveli na svoje maternje jezike, što je postalo osnova za tzv. New Age Feng šui. Koji ne samo da ne mož bit na korist praktikantima, već im čak mož i naškodit.

Zbog ovi propusta vlada znatna skepsa prema efikasnosti i realnim mogućnostima Feng šuia, čak i u savrimenoj Kini. U okviru Feng šuija postoje razne škule, koje se međusobno u nekim segmentima razlikuju, pa praktikanti vrimenom sami biraje koja je od nji najbliža i najpodesnija za svakog ponaosob. Njihova učenja i pored tog nisu međusobno kontradiktorna, već se nadopunjavaje.

Uređenje doma, bio to stan el kuća, počima od same izgradnje el kupovine. Postoje aspekti koji snažno diluju na naš svakodnevni život i odnose se na samu lokaciju našeg doma. Kad jedared odlučimo izabrat određenu kuću el stan, taj dio energije koji vrši uticaj na naš dom nećemo moć minjat. Zato je važno i korisno upoznat se s Feng šui pravilima, ako ste prid odlukom o priseljenju el izgradnji novog doma.

Lokacije koje su blizu prometni mista i industrijalizovani oblasti, generalno triba izbigavat. Živit pored fabrike koja je konstantan izvor buke el drugi onečišćenja mož bit pravi pakao, iako ste dom maksimalno dobro uredili. Takođe je poželjno da taj novi dom ne bude u kotlini, već na blagom uzvišenju.

Važan je naravno i komšiluk, šta će te moć vidit od komšijski kuća i zidova kroz vaše prozore? Ako vam je kuća sabijena izmed komšijski, i nema pristojnog rastojanja, osićaćete se da nemate dovoljno prostora za sebe i tenzije sa ljudima koji žive do vas nisu isključene. Prija ulaska u kuću, takođe je poželjno uć na kapiju, pa kroz dvorište doć na ulazna vrata.

Sama ulazna vrata moraje bit masivnija i kvalitetnija od ostali vrata u kući, ukoliko to nije slučaj nećete se osićat dovoljno sigurno. I za to postoji dobar razlog. Strahovi koje imamo od vrimena kad smo živili u primitivnim zajednicama, ogledaje se i danas u načinu na koji uređivamo naš dom. Ljudi u prizemljima zgrada meću rešetke, na vratima neritko ima po tri četri brave, a na ulazima interfoni. Svako želi osićat se sigurno, i da ima svoju privatnost. To samo po sebi ne utiče loše na Feng šui doma, al triba taj aspekt bezbednosti ukomponovat u ono što Feng šui priporučiva i tretira ko pozitivno.

Boja ulazni vrata takođe govori o samom vlasniku, ko i čistoća ti vrata. Ako se uvatite za masnu bravu ulazni vrata s koji otpada boja, imaćete loš utisak o toj osobi i prija neg što vidite ostatak kuće. Što nije potpuno bez osnova, jel dom oslikava nas i koliko držimo do sebe.

U Feng šuiju se za prosperitet i privlačenje pozitivni aspekata življenja priporučivaje crvena ulazna vrata. Crna nije baš najsrićnije rišenje, dok bila stvara uslove za stabilnost i miran život.

Takođe je jedno od česti pravila u Feng šuiju da bi se vrata po kući tribala pravit tako da „ne gledaje" direktno jedna u druga.

Bilo kako škripućanje vrata i prozora stvara negativnu energiju u kući i samim tim počima nervoza, naizgled brez dobrog povoda, a s njom često i svađe. Zvuk je sastavni dio ambijenta, i nije svedno oćete pod pendžerom slušat brezu kako se povija na vitru, el komšijin cirkular brez milosti radi danjom i noćom.

Takođe nije priporučljivo da s ulazni vrata vidimo izlaz na terasu el dvorište. Ko ni da na drugoj strani stoji pendžer. Jel time energija koja ulazi u dom na ulazna vrata, odlazi većim dilom napolje. U takom domu problemi s depresijom i finansijama imaje veće izglede nego u domovima u kojima to nije slučaj. Postoji još čitav niz pravila vezani za svaku pojedinačnu prostoriju, njezin raspored i način na koji triba uredit dom. Ukoliko vas je ovaj tekst zainteresovo, za početak se možete informisat više o ovoj temi pritraživanjom interneta. Postoje mnogi dobri izvori znanja o Feng šuiju, od toga kako da izličite svoj dom, do savita prija kupovine el izgradnje kuće.

T. K. M.

KROZ PRAVILAN IZBOR NAMIRNICA MOŽEMO POMOĆ NAŠEM TILU

Zimski borci za imunitet

Kako nam se ladniji dio godine polagano, al cigurno približava, vridno je pažnje podsitit se kako se možemo pri. pravit, odnosno preventivno zaštitit od prilada svake fele, i sačuvat dobar imunitet.

U mnogim zdravim namirnicama biljnog porikla nalaze se prirodni antibiotici. Često su ove zdrave namirnice lako dostupne i dokazano je da imaju antiupalna svojstva. Ono što je još važnije, istovrimeno diluju antibakterijski, antigljivično i antivirusno.

Kiso kupus lik za priladu

Ovi prirodni antibiotici (kupus, kelj, prokelj i brokoli) obiluju vitaminom C. Jedna porcija kupusa obezbeđuje dvi trećine dnevni potriba za ovim antioksidansom. Zato je sasvim jasno zašto bi kupusi tribali bit zvizde zimski jelovnika. Za prevenciju prilade priporučiva se po šolje soka od kupusa dnevno, začinjenog kašičicom meda. U slučaju bronhitisa i kašlja korisni su oblozi od listova.

Med spričava infekcije

Sirovi med, pogotovo onaj tamni, hiljadama godina važi za jedan od najefikasniji likova protiv infekcija. Njegova svojstva potvrdila je i savrimena nauka. Ovaj pčelinji proizvod svoja fenomenalna antibaktericidna svojstva duguje visokom sadržaju vodonik-peroksida. Al, to nije sve: nedavno je otkriven još jedan mehanizam pomoću kojeg dragocina namirnica diluje na nepoželjne mikroorganizme. Prirodni antibiotici u njemu podjednako diluju na viruse, bakterije i gljivice. Pčele u med ubrizgavaju enzim defensin, kojim svoj produkt štite od kvarenja, uništavajuć sve što mož doprinet tom procesu.

Bili luk je najmoćniji

Protivupalna svojstva bilog luka mnogima nisu nikaka novost. Poslidnja istraživanja potvrdila su da ovo moćno povrće uništava čak i zlatnu stafilokoku. Protiv ove bakterije mnogi sintetički antibiotici su potpuno nemoćni, te je ona sve učestaliji uzročnik fatalni infekcija u bolnicama. Najbolji prirodni antibiotici za grlo pronalaze se u bilom luku. Tačnije, njegov likovit sastojak alicin diluje antivirusno i antigljivično. Priporučiva se za ličenje zimski infekcija i prilada.

Fermentisana rana osnaživa

Zimska trpeza naši pridaka nije se mogla zamislit brez turšije, čije je protivupalno dejstvo dokazala i nauka. Ukiseljeno povrće kupus, krastavci, paprika, šargaripa, karfiol su odlični saveznici. Takođe, turšija pripravljena na prirodan način, bez konzervansa, obiluje antioksidansima. Najvažniji su probiotici koji obnavljaje i uravnotežuju crivnu floru, što jača otpornost na sve infekcije, uključujuć i respiratorne.

I bobičasto voće liči

Zbog obilja vitamina C, kojeg ima u većini plodova, voće je neizostavan dio prevencije i terapije „zimski" oboljenja. Ipak, nike vrste imaju i antibiotsko dilovanje, ko što su borovnica, kupina, brusnica i crno grožđe. Obiluju tamnim pigmentom antocijaninom, koji je odličan saveznik u borbi protiv upalni procesa u organizmu.

Eva Kovač Pečkai

Horoskop za novembar

Poso: Inicirate dosta dobri poslovni ideja, al vaša impulsivnost u startu odbija ljude da se u nji uključe.
Ljubav: Čini vam se da voljena osoba nema strpljenja za vaše jadikovke, s tim utiskom je sve u redu i sasvim je tačan.
Zdravlje: Pratiće vas nesanica i migrene.

Poso: Volite mislit da je ovo period u kojem ćete konačno ostvarit svoje ambicije, uvidićete da je to samo dilimično tačno.
Ljubav: Ne odvajate dovoljno vrimena za voljenu osobu.
Zdravlje: Problemi s probavom.

Poso: Samo kontinuitet daje rezultate kojima dugo težite, morate istrajat na zacrtanim ciljovima.
Ljubav: Ovo je stabilan period u kojem ćete bit fokusirani na druge obaveze, što mož prikinit idilične odnose.
Zdravlje: Problemi sa želučanom kiselinom.

Poso: Dobar ste strateg kad triba odobrovoljit druge kako bi se izbego konflikt, al to nije put do uspiha samo po sebi.
Ljubav: Nimalo idealan period, čeka vas dosta trzavica.
Zdravlje: Brez veći problema.

Poso: Donošenje važni odluka nikad nije bilo nužnije, pritiska vas neodlučnost od ranije.
Ljubav: Morate se više angažovat da partneru objasnite da i vi imate crvene linije u životu.
Zdravlje: Problemi sa sinusima.

Poso: Ako vam oprez bude na prvom mistu zakržljaće vam odlučnost, a pored vas proće sijaset prilika da stvarno napridujete.
Ljubav: Uradili ste pravu stvar kad ste nike razmirice rišili izgladit ćutanjom, jel za nji nije ni bilo osnova.
Zdravlje: Problemi s vidom i bolovi u očima.

Poso: Svedite svoje prioritete na što manji broj aktivnosti, svaštarenje je najkraći put u osridnjost.
Ljubav: Imajte u vidu i stavove voljene osobe, težit tom da smo stalno u pravu je isto što i slat signal da smo sebi dovoljni.
Zdravlje: Čest manjak energije.

Poso: Napridovaćete koliko budite znali radit s drugima, čak i kad ne vidite rišenje problema na isti način.
Ljubav: Prilazite iz jednog trusnog perioda u štogod što bi moglo bit stabilnije, al oprez je uvik priporučljiv.
Zdravlje: Problemi s težinom i apetitom.

Poso: Olako se pripuštate slavljeničkoj atmosferi, iako poso nije završen do kraja.
Ljubav: Morate objasnit voljenoj osobi da vaši argumenti nisu usmireni protiv nje, već u cilju rišavanja problema.
Zdravlje: Moguće upale mišića.

Poso: Iskoristite period prid vama da ustaljene navike budu u službi vašeg uspiha, a ne kamen spoticanja.
Ljubav: Vodite računa da kritiku upućivate argumentovano, a ne priglasno.
Zdravlje: Izbigavajte masnu i prisoljenu ishranu.

Poso: Oštro se protivite revizijama svoji ideja, iako ste svesni da vam se to pridlaže iz dobri namira.
Ljubav: Koristite slobodno vrime da održavate vezu u međusobno prihvatljivom stanju.
Zdravlje: Umor i zaboravnost.

Poso: Idete u krajnosti kad sebe prikazivate ko žrtvu, time gubite kredibilitet, a sebe ukopavate u krajnje nezavidnu ulogu.
Ljubav: Ne donosite odluke u vezi bazirane samo na osićanjima, brez izuzetka biće pogrišne.
Zdravlje: Bolovi u stopalima.

I. V.

KONJIČKI KLUB „BAČKA” ORGANIZOVO JE I OSMI TRČAKI DAN

Drže do svoje tradicije

Zvonko Bogdan, čuveni bunjevački ljubitelj pisme i konja je, kako se to već dobro zna, i osmislio dvi kasačke trke koje već decenijama niguje Konjički klub „Bačka”. Prva je rezervisana za proliće, kad je na programu „Subatička milja”, trka koja na 1.609 metara nosi mogućnost kasačima da pokažu svoju eksplozivnost, dok je druga „Trka grada Subatice”. Ona je intenzivnija i zahtivnija, osnovna dužina iznosi 3.200 metara, pa je na trenerima i vozačima da prid kraj sezone pronađu optimalnu taktiku za pobidu. Osmi trkački dan u Subatici je bio pripoznat po još jednoj kvalitetnoj trki – poslidnjoj etapi „Šampionata Srbije za grla od 3 do 15 godina”.

U obadvi trke su šampioni zadržali titule osvojene prošle godine. Grlo **Iago d’Amore (A. Horvatski)** je osvojilo treću etapu Šampionata, te je nuz dvi pobide i ukupni pobidnik ovog takmičenja. U maratonskoj trki koja nosi ime po Subatici i ove godine je slavilo grlo **Brenno Laumar (V. Pribić)** koje je imalo najbolju taktiku, al i najviše kvaliteta u trki nastaloj po ideji Zvonka Bogdana.

Antun Horvatski, vozač i trener grla Iago d’Amore, istako je kako iznenađenja nije bilo:

– Realno je da smo očekivali prvo misto. Rič je o grlu velike klase i ovu trku je dobio s lakoćom. Znao sam ranije za njegove rezultate, tako da nam nije priostalo ništa drugo neg da se upoznamo i krenemo s radom.

Grlo Iago d’Amore i vozač Antun Horvatski

RADOST ZA TAVANKUT I VIŠNJOVAC

Četvrti trkački dan u Somboru bio je u znaku konjara iz Subatice i okoline. U brzoj partiji pobidu je ostvarilo grlo Iago d’ Amore (A. Horvatski) porodice Žužić iz Višnjovca, nuz nov državni rekord 1:13,5, dok je „Šampionat dvogodaca” dobilo grlo Duena P (S. Pejić Tukuljac), Stane Pejić Tukuljac iz Tavankuta.

Iznenađenja nije bilo ni u „Trki grada Subatice”, kaže V**ladimir Pribić**, trener i vozač grla Brenno Laumar.

– Drago mi je što sam drugi put uzastopno, s istim grlo osvojio trku. Nije baš lako kad dajete fore od 40 metara, a tu nije bilo loši konja u konkurenciji. Na najteži način smo dobili trku, a pobida je svakako zaslužena.

Nuz pomenutog idejnog tvorca **Zvonka Bogdana**, nagrade najboljima uručili su **Stevan Bakić**, gradonačelnik Subatice, **Nataša Aleksić**, članica Varoškog vića Subatice zadužena za sport i omladinu, **Dejan Vuković**, generalni sekretar Sportskog saveza Subatice, te **Miodrag Zagorac**, pridsidnik KK „Bačka”.

Rezultati, **prva kasačka trka**: Dangerous Dancer SG (S. Grujić) 1:23,9, Miloš (M. Srećkov) 1:24,4, Eniko (B. Nović) 1:25,0, Armelica JMH (B. Mukić) 1:25,2, **druga kasačka trka**: Monaco Star (D. Katanić) 1:18,8, Euinoxx (J. Gabrić) 1:21,0, Ariana Grande (A. Anđal) 1:21,4, Iznogoud de Sajan (P. Šarčević) 1:23,6, **treća kasačka trka**: Duena P (S. Pejić Tukuljac) 1:20,8, Baron (D. Katanić) 1:23,2, Nora Cash (B. Nović) 1:24,3, Stan Getz AT (M. Skenderović) 1:25,2, **četvrta kasačka trka**: Amsterdam JMH (V. Pribić) 1:20,8, Kuna Star (M. Kovačević) 1:21,2, Lucky Speed (J. Prkosavac) 1:21,6, Leon Thomas AT (B. Milodanović) 1:22,0, **peta kasačka trka**: Geronimo SG (S. Grujić) 1:18,9, Petar Veliki (B. Mukić) 1:19,0, Elpenor (A. Dimitrijević) 1:19,3, Severino (N. Mašić) 1:19,4, **šesta kasačka trka, „Šampionat Srbije za grla od 3 do 15 godina”**: Iago d’ Amore (A. Horvatski) 1:17,1, Saphir AT (D. Katanić) 1:17,9, Sarah Vaughan AT (B. Skenderović) 1:21,4, Palestina (J. Popin) 1:24,2, **sedma kasačka trka, „Trka grada Subatice”**: Brenno Lauma (V. Pribić) 1:18,2, Equador le Blanc (M. Pantić) 1:19,5, Ellipse Turgot (B. Skenderović) 1:18,6, Cassius Como (J. Vujković Lamić) 1:19,2, **osma kasačka trka:** Nantucket Photo (D. Katanić) 1:19,8, Iggy de Sajan (A. Anđal) 1:20,5, Duster (J. Nemet) 1:23,5, Dana VP (N. Bognar) 1:24,1.

Osmim trkačkim danom je spuštena viranga na takmičarski dio sezone, a pridstoji još revijalno novembarsko okupljanje. **N. S.**

JESENJE/PLAVO TRETIRANJE VOĆA I VINOVE LOZE

Kad se „plavi” tretman je kvalitetno odrađen

Plavim tretiranjom voća i vinove loze suzbija se velik broj prouzrokovača bolesti. Plavo tretiranje je zdravo značajna i obavezna mira u proizvodnji voća. Ovim tretiranjom voća i vinove loze bakarnim priparatima suzbija se velik broj štetni organizama - prouzrokovači bolesti: Taphrina deformans - prouzrokovač kovrdžavosti lišća briske, Taphrina pruni - prouzrokovač rogača šljive, Botrytinia fitckeliana - prouzrokovač sive truleži, Monillia laxa, M. fructigena - trulež grančica, cvatova i plodova, Erwinia amylovora - bakteriozna plamenjača, Pseudomonas syringe pv. syringe.

Koštičave voćne vrste (zerdelija, trišnja, višnja, briska) se nalaze u fazi sazrivanja lastara i opadanja lista. Jesenje el tzv.plavo prskanje je mira koja se obavezno izvodi kod koštičavi voćni vrsta ko način dezinfekcije stabala i grančica biljaka u cilju smanjenja infektivnog potencijala patogena koji tu prizimljavaje. Zasade koštičavog i jabučastog voća neophodno je zaštitit priparatima na bazi bakra posli opadanja 70 do 80% lisne mase. Cilj ovog tretmana je dezinfekcija rana koje nastaju prilikom opadanja lišća od prouzrokovača bakterija Pseudomonas syringe pv. syringe i Erwinia amylovora. Kod koštičavi voćni vrsta zaštita se sprovodi i protiv prouzrokovača šupljikavosti lista Stigmina carpophilla i prouzrokovača rak rana i sušenja voćaka Cytospora cincta. Ovim tretmanom smanjiva se infektivni potencijal prouzrokovača kovrdžavosti lista briske Taphrina deformans i gljive iz roda Monilia spp.

Ovo, takozvano „plavo prskanje”, priporučiva se ko preventivna mira za dezinfekciju, prija svega ožiljaka koji nastaju na granama ko poslidica odvajanja lišća, a koji pridstavljaje otvoren put za patogene. Prija samog tretiranja, iz krošnje voćaka triba uklonit sve suve grane i trule plodove. Najbolje je iznet ih izvan voćnjaka i spalit. Dakle, mehaničkim čišćenjom i hemijskom zaštitom smanjiva se (ne mogu se eliminisat u potpunosti) populacija patogena koji izazivaje biljne bolesti ko što su: monilioze na koštičavom voću, kovrdžavost lišća briske, rogač šljive, bakteriozna plamenjača jabučastog voća, eskorioza vinove loze i dr. Sprovođenje tretmana uslovljeno je vrimenskim uslovima. Naime, za jesenje „plavo prskanje” triba odabrat miran dan, brez vitra i sa temperaturom vazduha priko 7 °C. Prilikom tretiranja koristit veću količinu tečnosti po jedinici površine kako bi se postigla što veća pokrovnost biljni dilova (npr. 1200 - 1500 litara po hektaru). Svako stablo triba detaljno istretirat, tako da rastvor dospije u svaku pukotinu na stablu i granama, jel upravo na tim mistima prouzrokovači biljni bolesti prizimljavaje. Ako se voćnjak el vinograd nakon obavljene zaštite „plavi” i sa grana kaplje rastvor, mož se kazat da je tretman kvalitetno urađen.

Koristit priparate na bazi bakra: Nordox 75 WG (a.m. Cu -oksid) 0,2% ili Funguran-OH (a.m. CU-hidroksid) 0,2-0,3% ili Bakarni oksihlorid 50 (a.m. Cu-oksihlorid) 0,75% ili Blauvit (a.m. Cu-hidroksid) 1%.

Priparati za plavo prskanje voća i vinove loze pripadaje grupi neorganski jedinjenja bakra. Bakarni priparati imaju širok spektar dilovanja na skoro sve fitopatogene gljive i bakterije, utiču na dobar balans vode u ćelijama biljke i na jačanje ćelijskog zida-što je zdravo bitno za otpornost biljke na izmrzavanje tokom zime. Sam bakar ko hranljivi mikroelement utiče na određene procese u biljki ko i na iskorišćavanje azota i fosfora što poboljšava ukupnu kondiciju biljke.

Nikola Ostrogonac dipl.ing
savitodavac PSSS Subotica

ISKORISTITE, DOK MOŽETE!

NAJNIŽE CENE I NAJPOVOLJNIJE MODELE FINANSIRANJA KOJI VAM SE PRUŽAJU SAMO TOKOM TRAJANJA RANE PORUDŽBINE JOHN DEERE KOMBAJNA

S serija - aksijalni sistem izvršaja sa jednim rotorom - zapanjujući učinak uz garantovano manje od 1% loma zrna i manje od 1% gubitaka.
T serija - tangencijalni sistem izvršaja sa jednim izvršajnim bubnjem, 2 bitera i aktivnim separatorom - 25% veći učinak u odnosu na klasične slamotresne kombajne.
W serija - klasični tangencijalni sistem izvršaja sa jednim bubnjem i odbojnim biterom - za sve kulture uz vrhunski kvalitet slame.
Pozovite KITE DOO: 069/ 10 40 268 ; 063/ 291 156 ; 069/ 10 40 263
069/ 10 40 262 ; 063/ 10 10 700 ; 063/ 291 273

KITE d.o.o.

KITE DOO Novi Sad
Međunarodni put 162A
21233 Čenej, Novi Sad
Tel.: 021 400 525
E-mail: office@kitedoo.rs
fb.com/kitedoo
www.kitedoo.rs
www.deere.rs

75 GODINA
TRADICIJE U PROIZVODNJI SAMOHODNIH KOMBAJNA